

GLUHI TOLMAČ

ZBORNİK PRISPEVKOV MEDNARODNE
KONFERENCE

17. 11. 2017

Društvo
Učiteljev
Gluhih
Slovenije

Zbornik mednarodnega posveta »Gluhi tolmač«, 17. 11. 2017.

Društvo učiteljev gluhih Slovenije

Černetova ulica 17

1000 Ljubljana

El.naslov: ucitelji.gluhih@gmail.com

www.dugs.si

Urednica: mag. Petra Rezar

Prevod: Anja Kos

Naslovnica: Urh Brvar

Ljubljana, 2018

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID=297896448](https://nuk.ub.uni-lj.si/COBISS.SI-ID=297896448)

ISBN 978-961-94042-4-9 (pdf)

Avtorji odgovarjajo za svoje prispevke.

Vsebina

ZAHVALA	4
PREDGOVOR.....	6
GLASNI GLAS TIHIH.....	7
STANJE GLUHIH TOLMAČEV V SLOVENIJI	8
GLUHI TOLMAČ V ZGNL	24
GLUHI TOLMAČI V ODDAJI 24 UR	31
GLUHI TOLMAČI - PRIMER DOBRE PRAKSE	35
GLUHI LAHKO NAREDIJO VSE?	37
TOLMAČI ZA ZNAKOVNI JEZIK V VILNI: NALOGE GLUHIH TOLMAČEV	41
TOLMAČI V LITVI IN V KAUNASU.....	45
PODROČJE DELA GLUHIH TOLMAČEV IZ UPORABNIŠKE PERSPEKTIVE.....	47
OB ZAKLJUČKU MEDNARODNEGA POSVETA GLUHI TOLMAČ.....	57
AT THE END OF THE INTERNATIONAL CONSULTATION »A DEAF INTERPRETER«	59

Zahvala

Pričujoči zbornik je v tem trenutku edini dokument v slovenskem jeziku, ki odpira v svetu že nekaj časa uveljavljeno tematiko o gluhem tolmaču. Še več, gre za nabor prispevkov, člankov mednarodno uveljavljenih avtorjev, ki strokovno in argumentirano predstavljajo svoj pogled na poklic: gluhi tolmač, ki ga v Sloveniji že poznamo, a ni uradno veljaven.

O čem torej lahko beremo v zborniku?

V zgodovini človeštva so gluhi pomagali drug drugemu pri reševanju komunikacijskih ovir in podajanju informaciji. Pokroviteljstvo in dobroteljstvo s strani polnočutnih je gluhim ljudem poleg dobrih plati, prineslo tudi negativne učinke. Gluhim je bila zaradi tega pogosto odvzeta moč samostojnega odločanja, neodvisnost, celo diskriminatorno oviranje opravljanja nekaterih poklicev, kot je npr. prevajanje in tolmačenje v znakovnem jeziku. Tudi v Sloveniji.

Zgolj v vednost, slovenska gluha skupnost je v tem trenutku edina jezikovna manjšina v Sloveniji, ki se (gledano skozi urejenost izobraževalnega sistema) ne more izobraževati v svojem lastnem SZJ saj ni uradnega programa na Univerzah, ki bi omogočil zainteresiranim pridobiti ustrezno in potrjeno izobrazbo v in za SZJ, kot npr. "učitelj SZJ". V srednji šoli ZGNL, ki je edina šola v Sloveniji, ki že od leta 2001 izvaja predmet SZJ (eno uro na teden), lahko uči predmet SZJ ali uradni tolmač za SZJ ali nekdo z univerzitetno izobrazbo, ki zna dobro SZJ. Si predstavljate, da bi na mednarodni osnovni šoli učil predmet angleščino nekdo, ki pač zgolj zna angleško brez ustrezno pridobljene izobrazbe? In to je šele začetek vseh problemov, po drugih šolah, kjer so prisotni gluhi otroci ter mladostniki o tem ne morejo niti sanjati.

Kakorkoli, gluhi tolmač slovenskim Gluhim ni neznanka, je pa razmeroma popolnoma neznan večini slišočim ljudem. V svetu, in za nas predvsem zanimivi Evropi, je slednji poklic v vzponu. Vse bolj ozaveščena in izobražena ter informirana Gluha populacija je po dolgem času ustvarila poklic, ki je vzniknil iz potrebe in moči same Gluhe skupnosti. Naraščajoče zaposlovanje gluhih tolmačev v zadnjih 20 letih, predvsem v Nemčiji, Angliji, Ameriki, Litvi itn. govori o tem, da so okolja prepoznala njihovo dodano vrednost, za katero je vredno skrbeti tako na ravni sistemske urejenosti kot financiranja. Slovenija namreč na teh področjih, kar se tiče gluhih, zaostaja za razvitim svetom ne glede na to, da sodi med prve države v Evropi, ki so sprejele znakovni jezik, tj. slovenski znakovni jezik.

Društvo učiteljev Gluhih Slovenije je s projektom »Nič o gluhih brez Gluhih«, ki ga je financirala Evropska Unija, s pomočjo agencije Movit oz programa Erasmus+, izpeljalo mednarodno konferenco na temo Gluhi tolmač in tako odprlo prostor za delovanje, razmišljanje in spremembe. Gre za še eno v vrsti resnih pobud s strani samih uporabnikov - Gluhih, da država oz. pristojne institucije prenehajo podpirati in ohranjati diskriminatorne pogoje ter zahteve, ki so zapisane v različnih pravilnikih ter zakonih in s katerimi se srečujejo v vsakodnevem življenju uporabniki, ki želijo opravljati določeno delo oz. izvajati poklic na ustrezen in priznan način. Kot je npr. opravljanje poklica tolmača v Sloveniji.

V tem trenutku se zahvaljujemo agenciji Movit, da je prepoznala emancipacijsko moč projekta »Nič o gluhih brez Gluhih«, prostovoljcem, ki so uspešno izpeljali projekt. Zahvaljujemo se vsem institucijam od ZGNL do Evropske hiše, ki so nam omogočili lažje in

uspešnejšo izvedbo projekta, avtorjem člankov za trud, pogum in dobre ter na nivoju predstavljene vsebine na mednarodni konferenci v Ljubljani. Hvala tudi predavateljem za odlično izpeljan seminar o Gluhem tolmaču in seveda samim uporabnikom - predvsem Gluhim (mladostnikom), ki so se zares številčno odzvali in s tem opravičili naš trud. Na koncu gre zahvala tudi prijateljem iz Hrvaške, gluhi glasbeni skupini Deaf band, ki so se prvič v živo predstavili slovenski publiki in napravili čudovit žur za otroke ter mladostnike na ZGNL, ki so s plesom, nasmehom in veseljem zaokrožili in zaključili idejo projekta.

Zavedamo se, da je vsaka dokumentacija dragocena, zato smo projekt zaključili z elektronskim zbornikom, ki bo nedvomno služil svojemu namenu. V zborniku so prvič objavljeni najnovejši prispevki in raziskave, nekatere prevedene, druge narejene v Sloveniji.

Morda ni odveč, če posebej poudarimo, da je celoten projekt bil izpeljan in zapisan zgolj in zgolj od Gluhih. Morda se to komu zdi odveč, je pa, v tem obdobju, potrebno pojasniti, da ni bilo nikoli tako. V tem smislu je mogoče z veseljem oznaniti spoznanje, da so kraji, v katerih živimo, končno dosegli kritično maso Gluhih uporabnikov, ki zmorejo brez dobrodelne in širokogrudne pomoči polnočutnih izpeljati svoje ideje za skupnost Gluhih v kateri se lahko dobro počutimo. Pa ne da bi bilo s pomočjo in solidarnostjo polnočutnih kaj narobe, a vse prevečkrat smo Gluhi na svoji koži čutili posledice njihove skrbi, ki je, kot smo lahko videli pred kratkim v neki drugi situaciji, lahko tudi nasilna. Dobrodelnost v zameno zahteva od človeka, da je večno hvaležen in ponižen pred velikim dobrim človekom. Posledično je podrejen in drugorazreden. In v tem je nekaj ponižujočega ter krivičnega.

Zbornik v tem smislu pomeni začetek nečesa novega, boljšega obdobja za Gluhe. Predvsem za Gluhe tolmače, ki so doslej delali prostovoljno in brez kakršnihkoli priznanj v primerjavi s slišječimi tolmači, ki za razliko za svoje opravljeno delo prejmejo pošteno plačilo. Tudi Gluhi tolmači morajo biti enakovredno plačani.

Mag. Petra Rezar, urednica

Predgovor

Dr. Zoran Stančič, vodja Predstavništva Evropske komisije v Sloveniji

Evropska unija temelji na skupni evropski vrednoti *združeni v raznolikosti*. To med drugim ponazarja tudi skladno sožitje mnogih jezikov v Evropi. Znanje jezikov gradi mostove med ljudmi, povečuje zaposljivost ter konkurenčnost, omogoča spoznavanje drugih držav in kultur ter izboljšuje medsebojno razumevanje.

Znakovni jeziki so pomemben del evropske jezikovne različnosti. Uporabljajo kretnje in mimiko, vendar so glede slovnice, zgradbe, skladnje in besedišča enako bogati in raznoliki kot govorni jeziki. Na splošno lahko rečemo, da ima vsak uradni jezik Evropske unije tudi svoj znakovni jezik.

V tem kontekstu si Evropska komisija prizadeva, da bi lahko gluhi v svoji državi in Uniji uporabljali svoj nacionalni znakovni jezik kot uradno sredstvo komuniciranja. To bi pomembno vplivalo na vključitev gluhih v evropsko družbo in s tem zagotavljanje enakih možnosti vsem evropskim državljanom in državljanom. Gluhi morajo imeti enakopraven dostop do izobraževanja in zaposlitve kot slišišči. Da bi se gluhi ljudje lahko izražali in delali v svojem prvem jeziku, Komisija skupaj z Evropskim parlamentom spodbuja znakovne jezike in hkrati podpira ukrepe, s katerimi bi ti jeziki pridobili tudi status uradnega jezika.

Zaradi pomanjkljivih podatkov je težko natančno vedeti, koliko ljudi v Evropski uniji uporablja znakovni jezik. Vendar pa vemo, da približno vsaka tisoča oseba v Uniji uporablja nacionalni znakovni jezik kot svoj prvi jezik. To pomeni približno 500.000 oseb v vsej Evropski uniji. Mnogo Evropejcev pa uporablja znakovni jezik tudi kot drugi ali tretji jezik, na primer družinski člani in prijatelji gluhih in slušno prizadetih oseb.

Evropska unija tako že financira raziskovalni projekt *Dista Sign*, s katerim naj bi za gluhe uporabnike znakovnega jezika spletno komuniciranje postalo dostopnejše. Hkrati podpira tudi inovativno pobudo *SignSpeak*, ki s pomočjo tehnologije vizualnega tolmačenja znakovnega jezika omogoča boljše komuniciranje med uporabniki znakovnega jezika in slišišči.

Evropska komisija pa prek programa Erasmus + v sodelovanju z ustreznimi skupinami in organizacijami aktivno podpira ukrepe za spodbujanje vključevanja gluhih in naglušnih v družbo, pa tudi tistih, ki uporabljajo znakovni jezik. Med ukrepe sodijo zlasti usposabljanja za rabo znakovnih jezikov, kar povsem ustreza tudi prizadevanjem Društva učiteljev gluhih Slovenije.

Vsi skupaj, tako gluhi, naglušni kot tudi slišišči si moramo prizadevati za enakopravnost in integracijo vseh v družbo, saj bo s tem Evropa postala boljši dom za vse.

Glasni glas tihih

Dr. Marko Stabej, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Prizadevanje za družbeno enakost vseh, ki so senzorično drugačni od večine ljudi, je nekaj pravičnega in nujnega. Že zato, ker večino, navajeno svoje navadnosti, spodbudi k razmisleku o drugačnosti in, konec koncev, o individualnosti vsakega posameznika in posameznice v množici. Zato je prizadevanje za družbeno enakost vseh nič drugega kot temeljni izraz človečnosti.

A navadniki in navadnice v svoji samoumevnosti pogosto nočemo ne videti ne slišati ne vedeti za drugačne od sebe. Še poimenovati jih ne znamo brez negotovosti, ne znamo in ne zmoremo si predstavljati, kako živijo, kaj šele, da bi se znali vanje vživeti. Ko pa se z drugačnimi od sebe vendarle srečamo, dobimo navadniki močan občutek, da bi jih morali predvsem varovati in zanje skrbeti, saj tega sami ne morejo, vsaj v celoti ne.

Misel, da je treba javne zadeve urediti za senzorično drugačne tako, kot želijo sami, je po svoje samoumevna. A to misel lahko posvojimo le takrat, ko se zavemo naslednjega: senzorična drugačnost človeka ne pomeni, da je kakorkoli drugačen v svoji spoznavni, čustveni in socialni naravi. Seveda, če tak človek zaradi svoje fiziologije nima ustreznega dostopa do informacij, ne more polno komunicirati, se ne more svobodno izraževati, družiti in delati, potem je posledično spoznavno, čustveno in socialno res prikrajšan. To seveda ni pravično. Tega se morajo zavedati vsi navadniki in navadnice - za tako zavedanje pa je treba veliko učinkovitega informiranja po vseh poteh javnega komuniciranja.

Nič o gluhih brez gluhih je dobro in udarno načelo. Seveda človek najbolje sam pozna svoje potrebe. Morda lahko glede tega delno izvzamemo otroke (saj gotovo drži, da majhni otroci radi pojejo precej več čokolade, kot je zanje dobro – čeprav tudi odrasli pri tem resnici na ljubo pogosto nimamo prave mere). Pa tudi otroke v sodobni družbi vse pogosteje vključujemo v odločanje o njihovih stvareh, saj s tem prevzemajo del odgovornosti in tako uresničijo marsikak cilj učinkoviteje in prijazneje. Pri odraslih o tem sploh ne bi smelo biti dvoma ...

Načelo nič o gluhih brez gluhih bi morda kazalo sčasoma preusmeriti v pritrdilno geslo – vse o gluhih z gluhi. Pravica do gluhega tolmača je velik in nujen korak v to smer. Teoretični premisleki in raziskovalne ugotovitve, ki sem jih imel priložnost slišati na mednarodnem posvetu Gluhi tolmač novembra 2017 v Ljubljani, pa tudi dejansko večsmerno tolmačenje z gluhi tolmačkami (in vsemi drugimi tolmači) na tej mednarodni prireditvi, vse to me je prepričalo o popolni upravičenosti te zahteve. Tako bogato izkušnjo senzorično raznolikega pretoka informacij privoščim vsakomur – saj razkriva (ob vsej praktičnosti in pragmatičnosti) nekaj res globoko človeškega. Zato trdno podpiram vse zaključne sklepe s posveta in upam, da jih bo slovenska jezikovna politika znala razumeti in vzeti za svoje.

Stanje gluhih tolmačev v Sloveniji

Tanja Potočnik Hönigsman, mag.farm., Društvo učiteljev gluhih Slovenije

1. Uvod

Za gluhe, ki bi delali kot tolmači znakovnega jezika, predstavlja to lahko nov poklic. Kdo je lahko gluhi tolmač in kje lahko opravlja delo? Marsikdo se sprašuje, zakaj je treba vključiti še gluhe tolmače, če obstajajo slišči tolmači? Gluhi tolmači so pomemben del gluhe skupnosti in lahko prispevajo svoj delež k večjemu zadovoljstvu uporabnikov. Zakaj? Robert Adam, priznani gluhi raziskovalec na univerzi v Londonu in certificirani gluhi tolmač, je v intervjuju za Tipk TV omenil: »Gluhi tolmači, ki so že od malih nog gluhi, vedo, kaj pomeni biti gluhi, kaj gluhi potrebujejo, srečujejo se z različnimi gluhi vseh starosti. Gluhi niso enaki, vsak je drugačen različen«. Na katerem področju lahko gluhi tolmač dela? Koliko gluhih tolmačev je v Sloveniji? Kakšne zakonske podlage so potrebne, da bi bil poklic gluhi tolmač priznan tudi v Sloveniji in naj bi bil enakovreden kot slišči tolmač? Za gluhe je dober komunikacijski učinek življenjskega pomena – to pa pomeni, da mora biti komunikacija v SZJ po meri gluhih, ne pa po meri sliščih (Stanje slovenskega znakovnega jezika, ekspertiza, 2009, stran 5).

2. Definicija gluhi tolmač

V ZDA je potrjena definicija, da je gluhi tolmač specialist, ki ponuja storitve tolmačenja, prevajanja in prepisovanje v ameriškem znakovnem jeziku in drugih vizualnih in taktilnih oblik, ki jih uporabljajo gluhi, naglušni ali gluhoslepi posamezniki.

V Evropi je opaziti, da ima posamezna evropska država različno pojmovanje o gluhem tolmaču. Skupno vsem pa je, da narašča potreba po gluhih tolmačih, ki lahko pomagajo sliščim tolmačem v zahtevnih situacijah (npr. sodišče, zdravstvo ...) ali delujejo sami v določenih situacijah (tolmačenje iz mednarodne kretnje v nacionalni znakovni jezik ali obratno, če je gluhi predavatelj ...). Delo gluhega tolmača lahko zajema različne oblike jezika vključno s pisnim jezikom, taktilnim znakovnim jezikom in celo ustnim branjem (Stone, Adam in Carty, 2008).

Na spletni strani Evropske zveze gluhih pri smernicah za tolmače znakovnega jezika zasledimo, da je tolmač znakovnega jezika strokovnjak, ki tekoče obvlada dva ali več (znakovnih) jezikov in razume razliko med izvornim jezikom in ciljnim jezikom ter posreduje med kulturami. Naloga tolmača je olajšati komunikacijo na nevtralen način in zagotoviti enak dostop do informacij ter sodelovanje. Tolmači so lahko tako gluhi kot slišči, vendar morajo vedno imeti ustrezno usposobljenost za tolmačenje v vsaki državi. Tolmač znakovnega jezika upošteva kodeks etike, ki zagotavlja nepristranskost, zaupnost, jezikovno in strokovno usposobljenost ter profesionalno rast in razvoj.

3. EFSLI in EFSLI DI

EFSLI je *Evropski forum tolmačev znakovnega jezika* in je sestavljen iz nacionalnih in regionalnih združenj, posameznih in pridruženih članov. EFSLI ima 31 polnopravnih članov (nacionalne organizacije tolmačev znakovnega jezika) – tako imenovani NASLI, med katerimi je tudi Slovenija (ZZTSZJ).

Pod okriljem EFSLI deluje tudi EFSLI DI, namenjen za gluhe tolmače. Evropski forum za tolmače znakovnega jezika (EFSLI) podpira storitve tolmačenja, ki jih zagotavljajo usposobljeni tolmači za znakovni jezik, ne glede na to ali so gluhi ali slišišči.

4. Primerjava Slovenije z ostalimi evropskimi državami

V okviru projekta Erasmus pod okriljem Zveze gluhih Danske je kot prvi korak k pregledu stanja gluhih tolmačev v Evropi nastala publikacija o gluhih tolmačih v Evropi (Deaf interpreters in Europe, deafinterpretes.eu). Gre za raziskovanje o gluhih tolmačih na podlagi anket, ki jo je izpolnilo 30 evropskih držav in podaja osnovne podatke o številu gluhih tolmačev v posamezni državi, možnostih usposabljanja za gluhe tolmače, delu gluhih tolmačev, vključenosti gluhih tolmačev v članstvo združenje tolmačev in priznavanju poklica gluhih tolmačev. Možno je, da v nekaterih primerih ni točnih informacij, saj prihajajo celo različne informacije o gluhih tolmačih celo iz iste države. Vse to predstavlja prvi poizkus, da dobimo vpogled v stanje gluhih tolmačev v Evropi.

Glede članstva gluhih tolmačev v nacionalno zvezo tolmačev znakovnega jezika je skozi raziskavo ugotovljeno, da:

- gluhi tolmači v 18 državah lahko postanejo člani nacionalne zveze tolmačev («Združenje tolmačev») kot slišišči tolmači,
- gluhi tolmači v 4 državah še ne morejo postati člani nacionalne zveze tolmačev (med njimi je tudi Slovenija-ZZTSZJ),
- ni točnih podatkov iz 6 držav o članstvu gluhih tolmačev,
- so gluhi tolmači v Franciji in Nemčiji včlanjeni v svojo organizacijo.
-

Večina držav ima eno ali več oblik priznavanja gluhih tolmačev. Način priznavanja se razlikuje od države do države, izgleda pa, da na odločitve o stopnji priznanja oz. o zavedanju glede teme Gluhega tolmača vplivajo naslednji trije ukrepi:

- formalno izobraževanje za gluhe študente se financira z javnimi sredstvi,
- uradno priznavanje gluhih tolmačev pod okriljem javnega sistema oz. organa, ki daje pooblastilo (ni na voljo v vseh državah),
- javno financiranje gluhih tolmačev.

Države: Avstrija, Estonija, Finska, Francija, Nemčija, Velika Britanija že izvajajo vse te tri oblike ukrepov priznavanja. Hkrati je v preostalih evropskih državah mogoče opaziti, da so začeli s tem procesom priznavanja ali pa v nekem delu že priznavajo ta poklic. Videti je, da obstajajo na tem področju (priznavanju GT) posamezni izobraževalni projekti oz. institucije, ki vključujejo gluhe tolmače in so financirani iz javnih sredstev. V nekaterih državah imajo sedaj gluhi možnost, da se vključijo v formalna izobraževanja za tolmača, kar je bilo prej rezervirano zgolj za slišišče študente.

V Sloveniji trenutno ni na voljo programa za usposabljanje gluhih tolmačev.

Kot je razvidno iz Slike 1, je Slovenija uvrščena med zadnje države glede usposabljanja v Evropi.

Country	Yes DI are mentioned in the law	Yes Government pays for DI in certain situations	Yes We have officially recognised SLI education for DI	Yes Official registration/ Authorised list/ certification of DI	No
1. Austria		X	X	X	
2. Belgium					
3. Croatia					(X)
4. Czech Republic		X			
5. Denmark		X		X	
6. Estonia		X	X	X	
7. Finland		X	X	(X)	
8. France		X	X	X	
9. Germany		X	X	X	
10. Greece					X
11. Hungary					X
12. Iceland		X			
13. Ireland		X		X	
14. Italy					X
15. Latvia					(X)
16. Lithuania		X		X	
17. Netherlands	X	X			
18. Norway		X			
19. Poland					X
20. Portugal			X		
21. Russia					(X)
22. Romania	X	X			
23. Serbia				X	
24. Slovenia					(X)
25. Spain		X			
26. Sweden		X			
27. Switzerland		X			
28. UK		X	X	X	

Slika 1: Stanje priznavanja gluhih tolmačev v Evropi. (vir: [https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://deafinterpreters.eu/onewebmedia/DEAF%2520INTERPRETES%2520PDF%2520\(HIGH\).pdf](https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://deafinterpreters.eu/onewebmedia/DEAF%2520INTERPRETES%2520PDF%2520(HIGH).pdf)).

5. Zakonski predpisi o tolmačih v Sloveniji

Pravice gluhih oseb do tolmačenja določa Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ), ki je bil sprejet leta 2002 in velja še danes.

Ta zakon določa pravico gluhih oseb o uporabi slovenskega znakovnega jezika (v nadaljevanju znakovni jezik) in pravico gluhih oseb do informiranja v njim prilagojenih tehnikah ter obseg in način uveljavljanja pravice do tolmača za znakovni jezik pri enakopravnem vključevanju gluhih oseb v življenjsko in delovno okolje ter vse oblike družbenega življenja ob enakih pravicah in pogojih ter z enakimi možnostmi, kot jih imajo osebe brez okvare sluha.

4. člen tega zakona pravi, da je tolmač za znakovni jezik oseba, ki gluhim osebam tolmači slovenski govorni jezik v znakovni jezik in slišočim osebam tolmači znakovni jezik v slovenski govorni jezik.

V 5. členu tega zakona piše, da je tolmač za ZJ polnoletna oseba, ki ji je bil izdan certifikat v skladu s predpisi nacionalne poklicne kvalifikacije in je vpisana v register tolmačev za znakovni jezik.

6. Pridobitev poklica s pomočjo nacionalne poklicne kvalifikacije

V ZUSZJ je napisano, da tolmač slovenskega znakovnega jezika pridobi certifikat v skladu s predpisi, ki urejajo nacionalno poklicno kvalifikacijo. Poklicni profil tolmača se torej pridobi z nacionalno poklicno kvalifikacijo na podlagi kataloga strokovnih znanj in spretnosti (veljaven od 2013 dalje) in poklicnega standarda (veljaven od 2012 dalje). V tem katalogu je napisano, kakšni so posebni pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi pridobiti poklicno kvalifikacijo:

- vsaj srednja strokovna ali splošna izobrazba,
- 3 leta izkušenj o uporabi slovenskega znakovnega jezika (formalno ali neformalno) ali pridobljen certifikat za NPK Asistent/asistentka za komunikacijo v slovenskem znakovnem jeziku,
- zdravniško potrdilo o ustreznem zdravstvenem stanju (zdrav sluh, govor, zdravi prsti, roke).

V katalogu strokovnih znanj in spretnosti je tudi napisano, da ni prilagoditve za osebe s posebnimi potrebami.

ZZTSZJ organizira program usposabljanja za pridobitev poklica TOLMAČ/TOLMAČICA SLOVENSKEGA ZNAKOVNEGA JEZIKA na podlagi kataloga standardov znanj in spretnosti ter traja dve leti. Obiskovanje tega programa usposabljanja pa ni nujno pogoj za opravljanje zaključnega izpita za pridobitev certifikata.

V registru tolmačev je trenutno vpisanih 51 tolmačev za znakovni jezik, ki imajo certifikat o nacionalni poklicni kvalifikaciji, ki ga vodi Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (objavljeno na povezavi:

[http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/invalidi_vzv/slovenski_znakovni_jezik/izvlecek_iz_registra_tolmacev/ dne, 10. 11. 2017\).](http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/invalidi_vzv/slovenski_znakovni_jezik/izvlecek_iz_registra_tolmacev/ dne, 10. 11. 2017).)

7. Svet za slovenski znakovni jezik

Iz 24. člena ZUSZJ je razvidno, da ima Svet za slovenski znakovni jezik naslednje naloge:

- skrbi za razvoj slovenskega znakovnega jezika,
- skrbi za uveljavljanje in enakopravnost znakovnega jezika,
- spremlja izobraževanje, usposabljanje in delo tolmačev za slovenski znakovni jezik ter dinamiko pridobivanja certifikatov,
- predlaga spremembo kataloga standardov strokovnih znanj in spretnosti za tolmača znakovnega jezika,
- sodeluje z ustreznimi organi na področju vzgoje in izobraževanja, informiranja, zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja, socialnega varstva, sodstva, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zaposlovanja, športa, kulture in drugimi organi,
- predlaga pristojnim organom uskladitev vprašanj, pomembnih za izvajanje tega zakona,
- seznanja se z reševanjem ugovorov v zvezi s kakovostjo izvajanja storitve tolmačenja,
- obravnava druga vprašanja ter zagotavlja pomoč pri uresničevanju nalog, ki se nanašajo na uporabo znakovnega jezika.

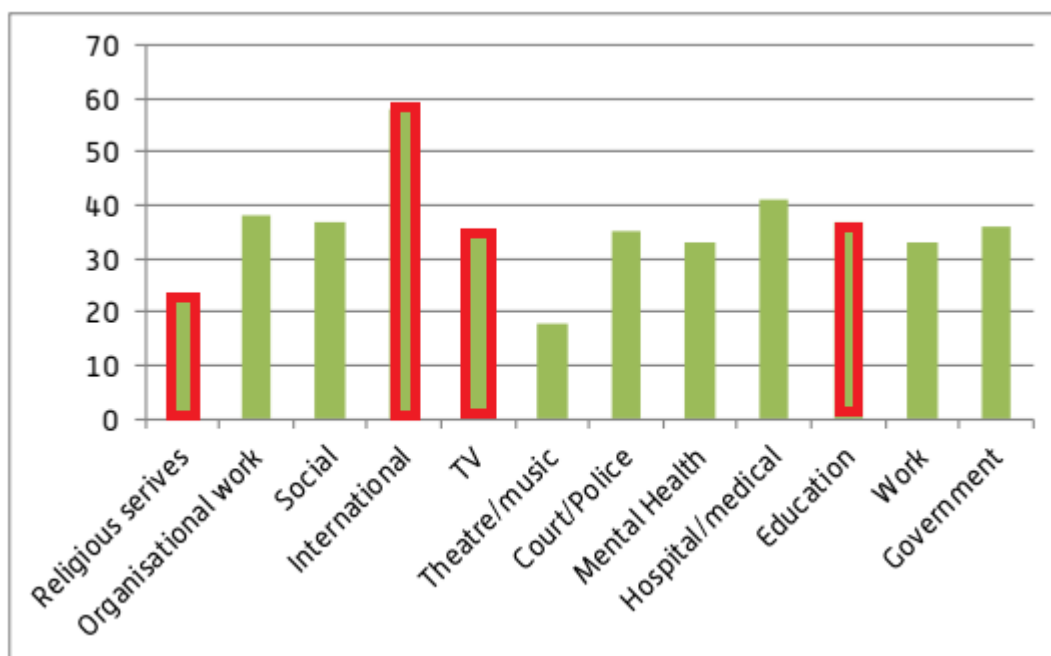
Svetu za slovenski znakovni jezik je bila podana pobuda za pridobitev novega poklica gluhi tolmač v prvi polovici 2016 (informacija člana Sveta za Slovenski znakovni jezik). Svet za slovenski znakovni jezik ima zaradi potreb gluhih uporabnikov in naraščanja trenda v svetu po gluhih tolmačih odgovornost v pravočasnem odzivu na 4. alineo v 24.členu ZUSZJ.

Svet za slovenski znakovni jezik je sestavljen iz enega predstavnika Univerze v Ljubljani, enega predstavnika iz Univerze v Mariboru, enega predstavnika iz Univerze na Primorskem, dveh predstavnikov iz Združenja tolmačev za slovenski znakovni jezik, štirih gluhih predstavnikov iz Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije, enega predstavnika iz Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, enega predstavnika iz Ministrstva za zdravje, enega predstavnika iz Ministrstva za pravosodje, enega predstavnika iz Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, enega predstavnika iz Ministrstva za kulturo (Urad za slovenski jezik), enega predstavnika iz vzgojno-izobraževalnih zavodov za gluhe in enega predstavnika iz Socialne zbornice Slovenije.

8. V katerih situacijah lahko delajo gluhi tolmači?

Tako kot v Evropi tudi v Sloveniji narašča potreba po gluhih tolmačih, ne samo za tolmačenje iz mednarodne kretnje v slovenski znakovni jezik in obratno, temveč tudi za tolmačenje na televiziji, v šolskem sistemu, za gluhoslepe ...

Slika 2 prikazuje, na katerih področjih lahko delajo gluhi tolmači v Evropi in je to omenjeno v publikaciji Gluhi tolmač, označeno z rdečo barvo pa prikazuje področja dela, kjer gluhi tolmači že delajo v Sloveniji, potrebno pa je povedati, da v Sloveniji v uradnem smislu ni urejeno.

Slika 2: Področje dela gluhih tolmačev.

(Vir: [https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://deafinterpreters.eu/onewebmedia/D_EAF%2520INTERPRETES%2520PDF%2520\(HIGH\).pdf](https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://deafinterpreters.eu/onewebmedia/D_EAF%2520INTERPRETES%2520PDF%2520(HIGH).pdf))

9. Število gluhih tolmačev in področje dela v Sloveniji

O številu gluhih tolmačev ni uradnih podatkov, ker poklic še ni priznan in zanj v Sloveniji ni zakonske podlage. Naj za primer navedemo, da je v Angliji 20 certificiranih gluhih tolmačev, medtem ko je na voljo 60 do 70 gluhih tolmačev brez formalnega izobraževanja ali certifikata in ti niso omenjeni v publikaciji (v publikaciji Gluhi tolmači (angl. Deaf Interpreters) je omenjeno le 20 certificiranih gluhih tolmačev). V Sloveniji noben gluhi tolmač nima certifikata, omenjeni so v publikaciji Gluhi tolmači, saj tam zasledimo, da je 2 do 5 gluhih uporabnikov v Sloveniji, četudi niso uradno priznani kot gluhi tolmači (niso člani ZZTSZJ, nimajo poklicnega statusa, se pravi, nimajo certifikata, dejansko pa opravljajo delo tolmača), zato je nujno potrebno urediti njihov status. Imamo različne primere dobre prakse, kjer lahko vidimo, kje lahko v Sloveniji delajo kot gluhi tolmači.

9.1. Gluhi tolmači v šolstvu

Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana (ZGNL) je uvedel nov izobraževalni koncept v Sloveniji; gre za vključitev gluhih tolmačev v šolstvo. Od septembra 2017 dalje delajo gluhi učitelji na ZGNL tudi kot gluhi tolmači v izobraževalnem sistemu. Gre za to, da se vsebina popolnoma prilagodi gluhim in naglušnim učencem ter dijakom. Vse to omogočajo gluhi učitelji, kar prinaša dodatno vrednost. Delo poteka s pomočjo medsebojnega sodelovanja med slišječimi in gluхими tolmači v šolstvu.

Gluhi tolmač za mednarodne kretnje

V Sloveniji je že dolgoletna praksa, da se za tolmačenje iz mednarodne kretnje v slovenski znakovni jezik in obratno pokliče gluhega, ki tekoče obvlada mednarodne kretnje in se udeležuje mednarodnih konferenc, posvetov, delavnic ...

Naj za primer omenimo dogodke, za katere so v zadnjih dveh letih potrebovali gluhe tolmače za tolmačenje iz mednarodne kretnje v SZJ in obratno:

- Konferenca »Izzivi in priložnosti gluhih na trgu dela«, DUGS, januar 2016,
- Delavnica »Gluhi tolmač«, DUGS, marec 2016,
- Predavanje gluhega tolmača Arunasa Bražinskasa iz Litve na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, marec 2016,
- Obisk gluhega tolmača Arunasa Bražinskasa iz Litve pri direktorici Jasni Bauman ZZTSZJ, marec 2016,
- Komunikacijska delavnica EUDY v Ljubljani, ZDGNS, maj 2016,
- 1. mednarodni kamp Mihe Zupana, ZUMOne d. o. o., julij 2016,
- Kitajsko-slovenska izmenjava gluhih mladostnikov, Taka-Tuka, julij 2016,
- Jadranska konferenca gluhih in naglušnih, ZDGNS, September 2016,
- Posvet ZZTSZJ Gluhi tolmač kot kulturni posrednik, ZZTSZJ, december 2016,
- EFSLI spomladanska delavnica v Kranju, ZZTSZJ, marec 2017,
- 2. mednarodni kamp Mihe Zupana, ZUMOne d. o. o., junij 2017,
- Olimpijski dan gluhih, ZDGNS, september 2017,
- Posvet »Gluhi tolmač«, DUGS, november 2017,
- Več primerov tolmačenja iz mednarodne kretnje v slovenski pisni jezik za podnaslovljenje na Spletni TV in TIPK TV,

- Več primerov pri neformalnemu pogovoru med slovenskimi gluhi in gluhi iz tujine,
- Projekti ZGNL 2016, 2017,
- Mednarodni posvet »Gluhi tolmač«, DUGS, november 2017,
- Delavnica »Timsko delo med tolmačenjem«, DUGS, november 2017.

9.2. Gluhi tolmač za gluhoslepe

ZUSZJ dodeljuje pravice le gluhim in ne tudi gluhoslepim, kar pomeni, da v Sloveniji ljudje z gluhoslepoto, ki uporabljajo prilagojene načine sporazumevanja, nimajo zakonodajne pravice do tolmača. Morda imajo pravice do tolmača tisti gluhoslepi, ki so te zakonske pravice dobili kot gluhi, pa so kasneje postali tudi slabovidni oz. slepi, ampak ne uporabljajo tolmača iz registra tolmačev za SZJ (51 tolmačev). V Sloveniji imamo 17 različnih načinov sporazumevanja z gluhoslepo osebo. Obstaja skupina gluhih in naglušnih, ki tolmačijo gluhoslepim, ampak niso zakonsko priznani kot gluhi tolmači (od leta 2006 dalje). Znotraj Društva gluhoslepih Slovenije DLAN deluje poleg manjše skupine gluhih tolmačev še večja skupina slišočih tolmačev za gluhoslepe. Ti tolmači imajo široko in poglobljeno znanje s področja gluhoslepote ter morajo razpolagati z znanjem številnih načinov sporazumevanja z gluhoslepimi in se ob vsakokratnih okoliščinah prilagoditi potrebam in sposobnostim posameznika.

9.3. Gluhi tolmač v medijih, na televiziji

V Sloveniji imamo edino klasično TV, ki je dostopna gluhim uporabnikom preko kabelskega omrežja. Od 1. 9. 2016 dalje je TIPK TV vključil uvedbo gluhih tolmačev na TIPK TV za dnevno informativno oddajo 24ur. Koncept vsebine se prilagodi gluhim in naglušnim gledalcem v slovenskem znakovnem jeziku. Delo poteka v živo, v ozadju je slišoč tolmač, ki dela v timu z gluhim tolmačem.

Nekateri gluhi in naglušni napovedovalci, ki nastopajo pred kamero za TIPK TV od leta 2013 dalje, Spletna TV od 2007 dalje, Prisluhnimo tišini in še nekaterih drugih oddajah, tolmačijo iz slovenskega pisnega dela v slovenski znakovni jezik. Kot gluhi tolmači so delali tudi nekateri gluhi, ki so prevajali iz slovenskega znakovnega jezika ali mednarodne kretnje v slovenski pisni jezik. To delo se definira kot delo gluhih tolmačev.

9.4. Gluhi tolmač in vera

V Sloveniji imamo naglušnega duhovnika, ki dela tudi kot gluhi tolmač s področja teologije in verskega izrazoslovja.

10. Izobraževanje gluhih tolmačev v Sloveniji

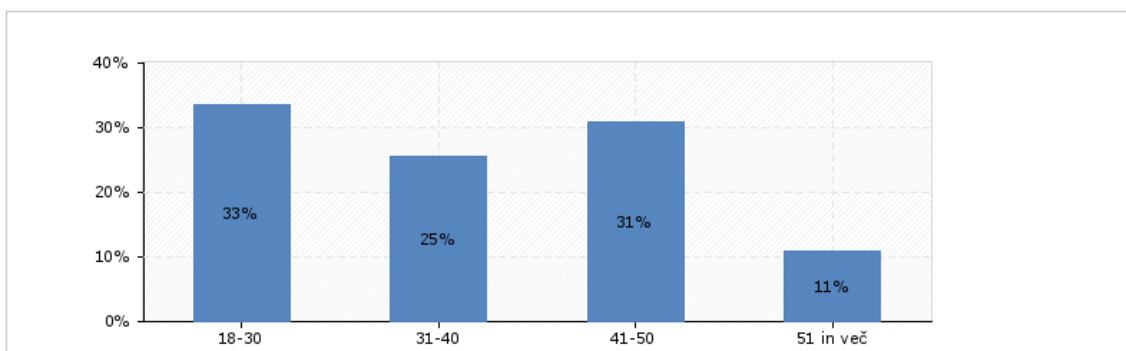
V Sloveniji ni organiziranih izobraževanj za pridobitev poklica gluhi tolmač. Nekateri gluhi so se udeležili EFSLI delavnice oz. šole, kjer si pridobivajo novih izkušenj. EFSLI organizira šole za slišoč in gluhe tolmače dvakrat ali trikrat na leto, prav tako tudi EFSLI DI za gluhe tolmače. V letu 2016 so se trije gluhi iz Slovenije udeležili pomladne šole EFSLI DI za gluhe tolmače v Zagrebu (tema: Etika na splošno). V letu 2017 sta se dva gluha udeležila spomladanske EFSLI šole z naslovom »Vloga in status gluhih tolmačev« za slišoč in gluhe

tolmače v Kranju, ki ga je organizirala ZZTSZJ. Še v istem letu je bila organizirana tudi pomladna šola EFSLI DI samo za gluhe tolmače, ki je bila v Litvi (tema Prednosti in izzivi v teamu gluhih tolmačev).

11. Raziskava o gluhih tolmačih v Sloveniji

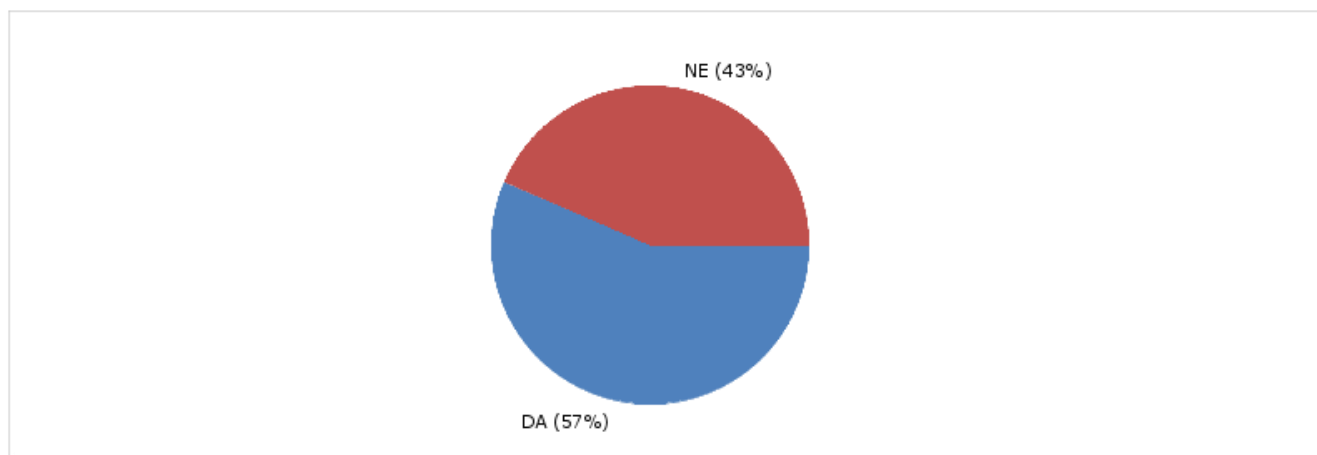
Anketni vprašalnik smo poslali gluhim, naglušnim in osebam s polževim vsadkom. Prejeli smo 93 odgovorov, od tega 18 delnih odgovorov in 75 oseb, ki so končali anketo. Razlog, da 18 oseb ni dokončalo ankete, je najverjetnejši v šibkem znanju pisne slovenščine. V tem primeru bi potrebovali tolmača oz. gluhega tolmača, ki bi jim pretolmačil tako vprašanja kot tudi možne odgovore.

Struktura po starosti (n=75 anketiranih oseb, ki je končalo anketo):

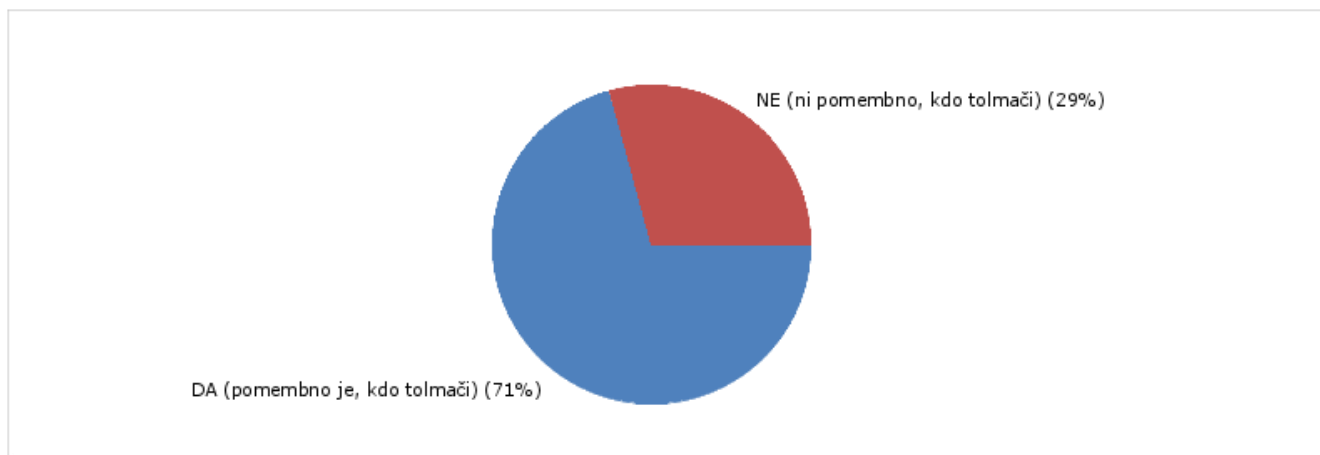
89 % anketirancev je bilo starih od 18 do 50 let (33 % za starostno skupino od 18 do 30 let, 25 % od 31 do 41 let, 31 % od 41 do 50 let), samo 11 % anketirancev je starejših od 51 let dalje.

11.1. Vprašanje: Ali se je kdaj zgodilo, da ne moreš dobiti tolmača, ker ni bilo na voljo nobenega tolmača? (n = 75)

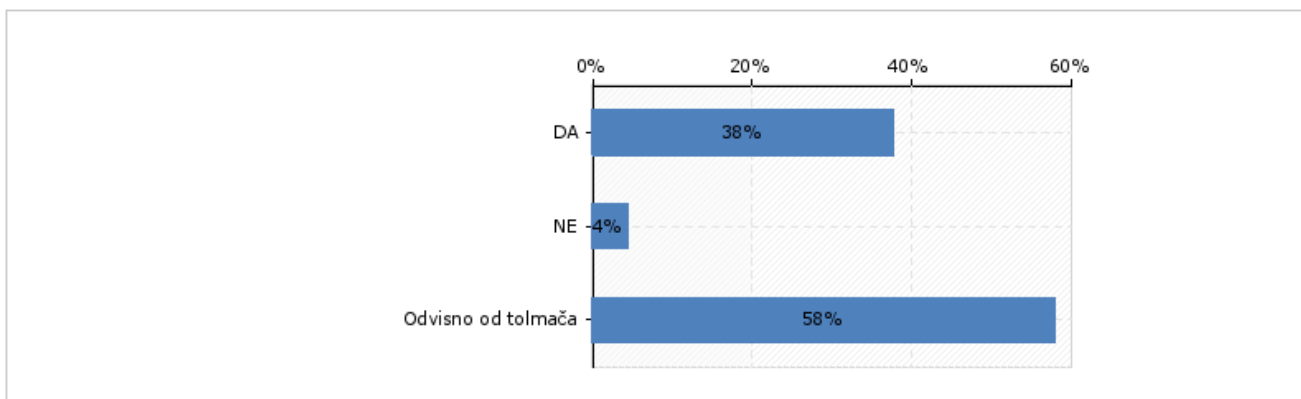
Glede vprašanja o nerazpoložljivosti tolmačev smo dobili zaskrbljujoč podatek, da se je kar 57 % uporabnikom že zgodilo, da niso mogli dobiti tolmača, ker ni bilo nobenega tolmača na razpolago. Nekateri izmed njih so tudi odgovorili na dodatno vprašanje, in sicer kolikokrat niso mogli dobiti tolmača. Na to vprašanje so zelo različno napisali (npr. enkrat, dvakrat, dostikrat, večkrat, 3–5x, desetkrat, štirikrat v letu 2017 ...). Izstopa anketiranec, ki ni dobil tolmača kar 15-krat na leto.

11.2. Vprašanje: Ali vam je pomembno, kateri tolmač tolmači oz. da vam tolmači vsak tolmač iz registra tolmačev – 51)? (n = 68, 7 oseb ni odgovorilo)

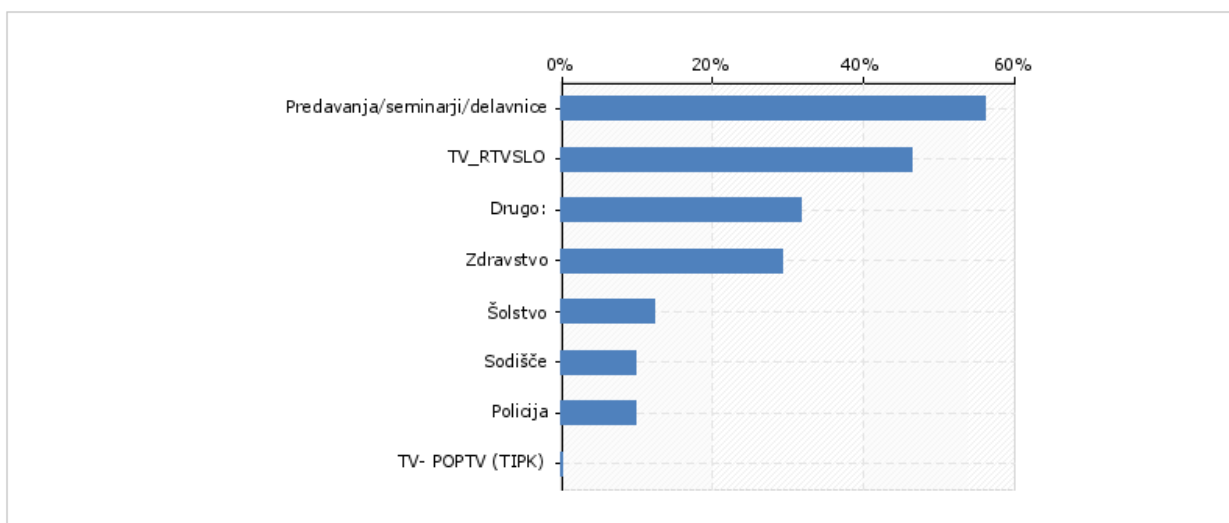
Ugotavljamo, da je kar 71 % anketirancem bilo pomembno, kdo jim tolmači, 29 % anketirancem pa je vseeno, kdo jim tolmači. To lahko razložimo s tem, da se anketiranci vse bolj zavedajo pomembnosti razumevanja in pridobivanja informacij od tolmačev.

11.3. Vprašanje: Ali razumete vse, kar tolmačijo tolmači? (n = 68, 7 oseb ni odgovorilo)

Iz grafa o razumevanju vseh kretenj tolmačev lahko razberemo, da je 58 % anketirancev (40 anketirancev) omenilo, da je odvisno od tolmača, medtem ko je le 38 % anketirancev (26 anketirancev) razumelo vse, kar tolmačijo tolmači. Preostali anketiranci (4 %) pa ne razumejo vsega, kar tolmačijo tolmači.

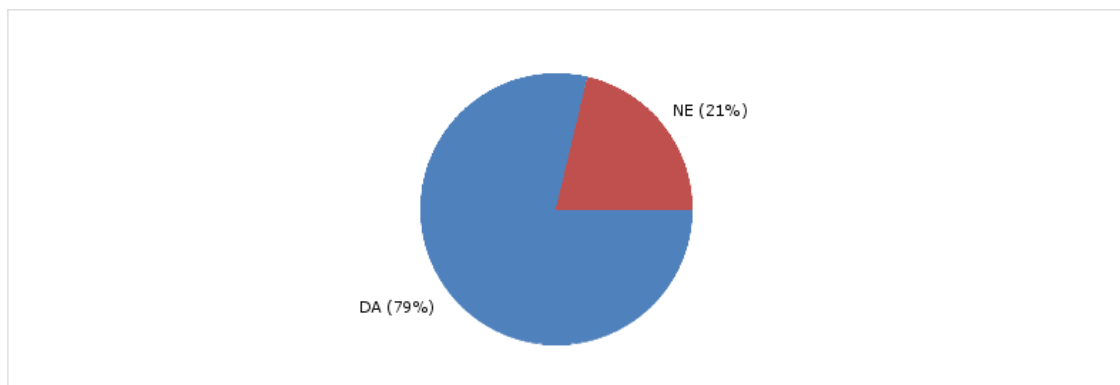
11.4. Vprašanje: Obkrožili ste, da ne razumete vsega, kar tolmačijo tolmači oz. da je odvisno od tolmača? V katerih situacijah niste razumeli tolmača? (n = 41, dva nista odgovorila, možnih je več odgovorov)

Na to vprašanje naj bi odgovorilo 43 anketirancev iz prejšnjega vprašanja »Ali razumejo vse, kar tolmačijo tolmači«, 41 jih je odgovorilo, 2 pa nista odgovorila. Iz grafa lahko ugotovimo, da je bilo anketirancem najtežje razumeti tolmače na predavanjih/seminarjih/delavnicah, nato pa tolmače na RTV SLO in za področje zdravstva. Na visoko četrto mesto je bilo navedeno drugo, kjer so navedli sledeče razloge za nerazumljivost s strani tolmačev: težke oz. nerazumljive besede, strokovne besede, preveč dobesedno prevajano, tolmači ne uporabljajo iste kretnje, vsebine ...

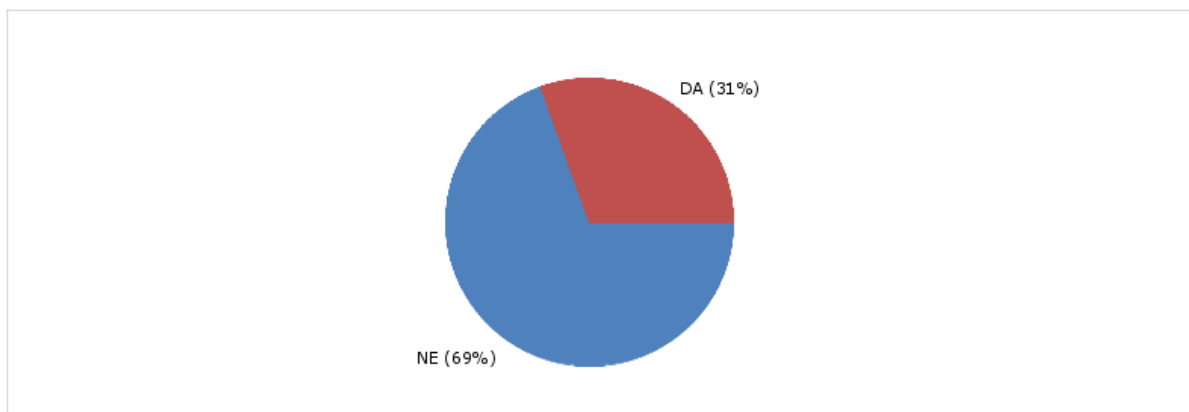
Zelo zanimiva primerjava je v razumevanju vsebine med sorodnimi področji: RTV SLO in POP TV (TIPK TV). Ugotavljamo, da večina anketirancev ni razumela tolmačev na RTV SLO, medtem ko so razumeli tolmače POP TV (noben anketiranec ni obkrožil POP TV (TIPK TV)), kjer za POP TV tolmačijo trije tolmači od TIPK TV, med njimi sta tudi dva gluha tolmača in ena certificirana slišča tolmačica. Na ta način lahko pokažemo, da je potrebno imeti gluhe tolmače oz. visoko usposobljene tolmače tudi v Sloveniji.

11.5. Vprašanje: Ali ste seznanjeni s pomenom gluhi tolmač?(n = 75)

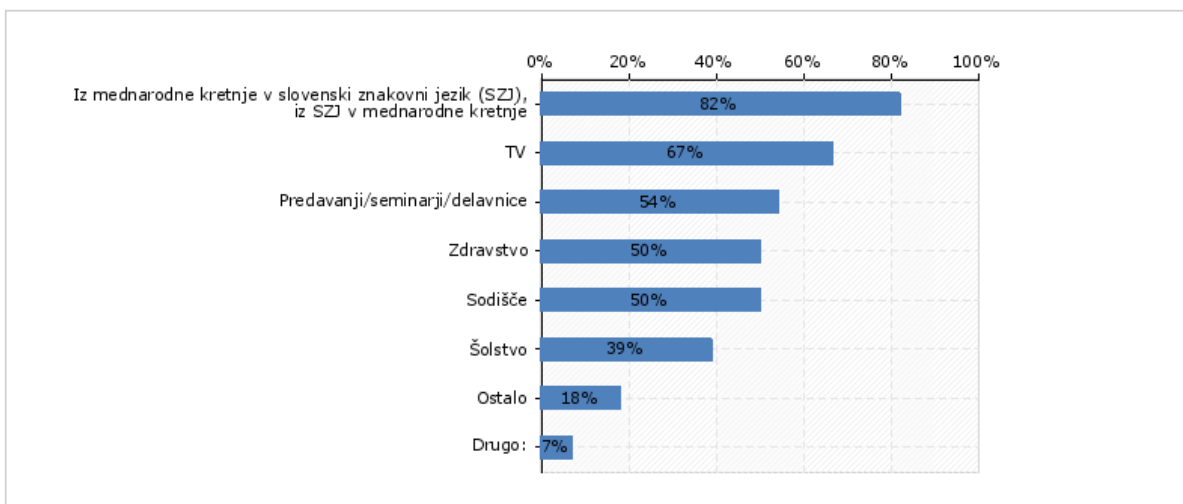
S pomenom gluhi tolmač se je seznanilo 79 % anketirancev, 21 % anketirancev pa ni poznalo pomena gluhi tolmač in kakšna je njegova vloga. Vzrok temu lahko pripisujemo, da je bilo v zadnjem letu veliko prispevkov na temo Gluhi tolmač na televiziji, spletnih straneh, glasilih ...

11.6. Vprašanje: Ali ste že kdaj imeli priložnost pridobiti tolmačenje s strani gluhega tolmača?(n = 75)

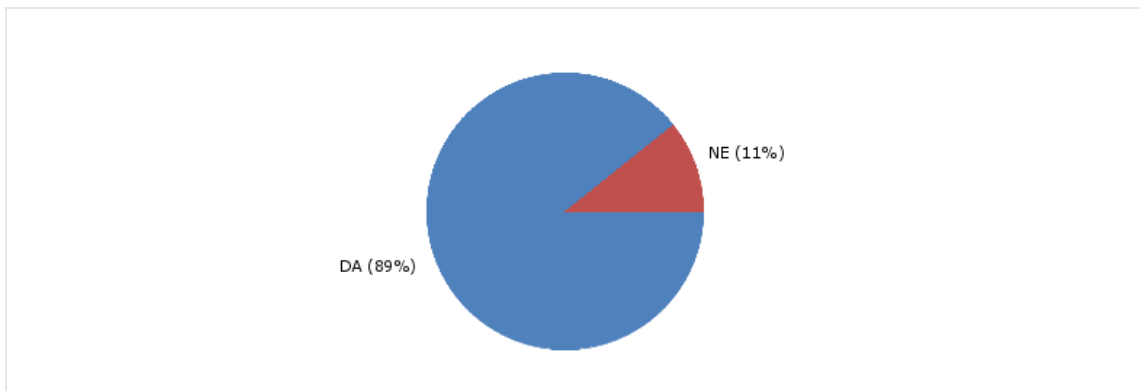
Čeprav večina anketirancev (69 %) pozna pomen gluhi tolmač, jim nikoli gluhi tolmač ni tolmačil. V Sloveniji gluhi tolmač ni priznan, a je kar 31 % anketirancev že koristilo storitve gluhega tolmača.

11.7. Vprašanje: V katerih situacijah bi po vašem potrebovali gluhe tolmače? (n = 72, 3 oseb ni odgovorilo, možnih je več odgovorov)

Večina anketirancev bi gluhe tolmače potrebovala v naslednjih situacijah: iz mednarodne kretnje v slovenski znakovni jezik in obratno ter na televiziji. Prav tako bi potrebovali tolmačenje predavanj, seminarjev, delavnic, zdravstva in sodišča. Iz grafa lahko tudi razberemo, da velika večina anketirancev izraža potrebo po uporabi gluhih tolmačev za vsa omenjena področja.

11.8. Vprašanje: Ali menite, da bi v Sloveniji po vzoru iz tujine želeli imeti ponudbo Združenja tolmačev za slovenski znakovni jezik, da bi vašo storitev opravljal gluhi tolmač?(n = 74, 1 oseba ni odgovorila)

Anketiranci so v veliki večini (89 %) pritrdilno odgovorili, da naj bi ZZTSZJ omogočilo dodatno storitev Gluhi tolmač.

11.9. Dodatno vprašanje s pomočjo dveh spremenljivk (1. Kolikokrat na leto potrebuješ tolmača in 2. Ali se je kdaj zgodilo, da ne moreš pridobiti tolmača, ker ni bilo na voljo nobenega tolmača) z namenom, da se pridobi odgovor na vprašanje, ali se tem težje pridobi tolmače. (n=68 anketirancev)?

		Ali se je kdaj zgodilo, da ne moreš dobiti tolmača, ker ni bilo na voljo nobenega tolmača?	
		DA	NE
Kolikokrat na leto potrebuješ tolmača	0-10	16	19
	11-20	7	4
	21-30	11	3
	31 in več	7	1

Dodatno smo želeli preveriti, ali sorazmerno z večjo uporabo tolmačev narašča težava s pridobitvijo tolmača; prav tako smo želeli pridobiti informacije o tem, kolikokrat tolmača na leto potrebujejo tisti anketiranci, ki nimajo težave s pridobitvijo tolmača.

S pomočjo te razpredelnice lahko razberemo sledeče odgovore:

– v primeru potrebe po tolmaču do 10-krat na leto: 19 anketirancev ni imelo težave s pridobitvijo tolmača, medtem ko se je 16 anketirancem že zgodilo, da ni moglo pridobiti tolmača.

– situacija se spremeni v primeru večkratne potrebe po tolmaču (11-krat na leto), saj v primeru potrebe po tolmačenju od 11 do več kot 31-krat na leto 8 anketirancev (4+3+1) ni imelo težav s pridobitvijo, 25 anketirancev (7+11+7) pa je imelo težave s pridobitvijo tolmača.

Sorazmerno z večjo potrebo po tolmačih se poveča težava pri pridobivanju tolmačev.

11.10. Povzetek raziskave gluhih, naglušnih anketirancev in anketirancev s polževim vsadkom

Anketirancem je pomembno razumevanje vsebine s strani tolmačev, ne glede na to ali so slišišči ali gluhi tolmači. Ta anketa je pokazala na nujno potrebo po izboljšanju stanja tolmačev v Sloveniji in na potrebo po vključitvi gluhih tolmačev.

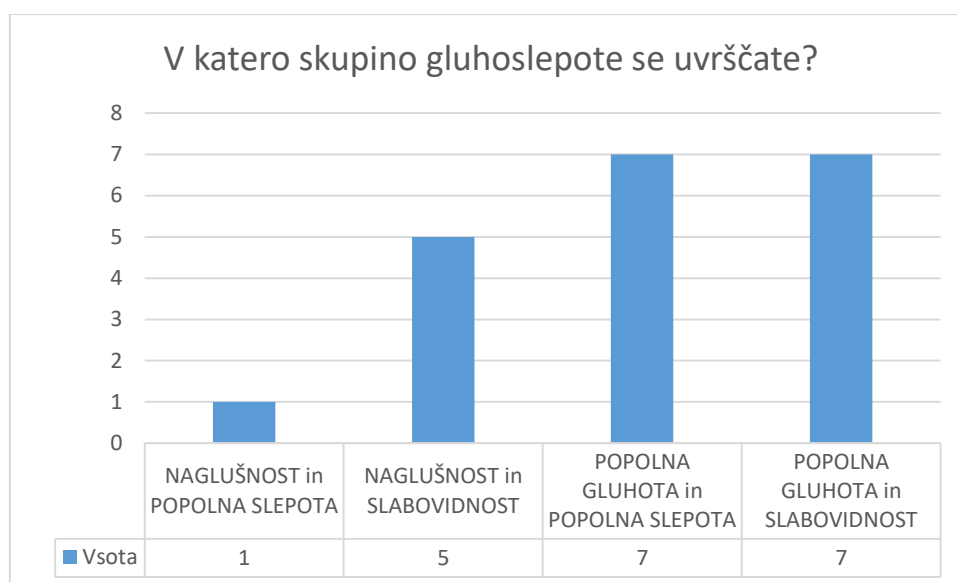
12. Raziskava gluhoslepih o tolmačih za gluhoslepe

Gluhoslepi so samostojna in specifična skupina, zanje obstajajo številni načini sporazumevanja, v Sloveniji govorimo o 17 različnih načinih sporazumevanja, zato smo pripravili zanje drugi anketni vprašalnik.

Želeli smo pridobiti odgovore na vprašanja:

1. Katere načine sporazumevanja uporabljajo gluhoslepi?
2. Ali imajo gluhoslepi izkaznico, ki jim daje pravico do tolmača za slovenski znakovni jezik (pravico do tolmača SZJ)?
3. Ali uporabljajo slišišče tolmače slovenskega znakovnega jezika iz registra tolmačev pri Združenju tolmačev za SZJ?
4. Ali uporabljajo in so zadovoljni s tolmači za gluhoslepe iz Združenja DLAN?

Natančnega števila oseb z gluhoslepoto v Sloveniji ne poznamo, medtem ko je v Združenju gluhoslepih Slovenije DLAN včlanjenih več kot 140 oseb z gluhoslepoto, pomoč pa nudijo tudi nečlanom, in sicer več kot 25 posameznikom. Pridobili pa smo 20 anketiranih oseb z gluhoslepoto.

Iz grafikona je razvidno, da je od 20 anketirancev 1 oseba z naglušnostjo in popolno slepoto, 5 oseb z naglušnostjo in slabovidnostjo, 7 oseb s popolno gluhoto in popolno slepoto, 7 oseb s popolno gluhoto in slabovidnostjo.

Na vprašanje, katere načine sporazumevanja uporabljajo osebe z gluhoslepoto, v prvi vrsti vpliva to, kakšni so ostanki sluha in vida pri posamezniku, katera okvara se je zgodila prej, kakšno je predznanje posameznika in kakšne izkušnje ima. Tisti, ki so s primarno okvaro vida in so kasneje pridobili okvaro sluha, ne komunicirajo s kretnjami. V glavnem za sporazumevanje uporabljajo razumevanje govora s poslušanjem, v manjši meri tudi razumevanje govora s pomočjo branja z ustnic (v kolikor imajo še ostanke vida). Ena oseba s popolno gluhoto in slabovidnostjo, ki tudi ne uporablja slovenskega znakovnega jezika, pa se z okolico sporazumeva s pomočjo prstne abecede, Dalgarnove rokavice in pisanjem na računalnik.

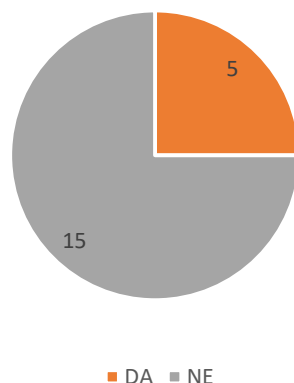
Ostali anketiranci (10 oseb), ki poznajo SZJ, a se jim je kasneje pridružila še okvara vida, uporabljajo več načinov sporazumevanja (locirani znakovni jezik, taktilni znakovni jezik, vodeni znakovni jezik, slovenski znakovni jezik – pri odgovarjanju na vprašanja sogovornika ...), pri čemer je potrebno poudariti, da samo 5 anketiranih oseb z gluhoslepoto od 20 anketirancev uporablja slovenski znakovni jezik pri odgovarjanju. Slednje pomeni, da prejema informacije na podlagi taktilnega znakovnega jezika, lociranega znakovnega jezika ali vodenega znakovnega jezika, v kombinaciji s prstno abecedo, pisanjem na dlan, taktilno enoročno ali taktilno dvoročno abecedo; sogovorniku pa odgovarja v slovenskem znakovnem jeziku.

Od 20 anketirancev jih je 10 anketirancev pritrnilo, da imajo priznано pravico do tolmača za znakovni jezik, medtem ko je ostalih 10 anketirancev nima.

Od tistih 10 anketirancev, ki ima pravico do tolmača za SZJ, jih je 5 oseb z gluhoslepoto v preteklosti uporabljalo tolmača za SZJ v zadnjih dveh letih samo od nič do 5-krat. Na dodatno vprašanje glede zadovoljstva s tolmači iz registra tolmačev pa je samo ena oseba omenila, da je zadovoljna s tolmačem iz registra tolmačev, pri čemer je koristila v zadnjih dveh letih največ 5-krat, medtem ko so ostale 4 osebe srednje zadovoljne.

Koliko oseb z gluhoslepoto uporablja tolmača iz registra tolmačev (n=20oseb)?

Na zadnje vprašanje, ali so bili zadovoljni s tolmači za gluhoslepoto (definirani kot osebni asistenti, prostovoljci, zaposleni iz DLAN-a), so vsi anketiranci obkrožili na pritrdilni odgovor, kar kaže na dobro sodelovanje med člani in tolmači za gluhoslepoto iz Društva DLAN.

Povzetek te raziskave je, da 15 oseb od 20 anketirancev sploh ne uporablja tolmača za SZJ iz registra tolmačev in tudi tistih pet, ki so jo v preteklosti uporabljali od 0 do 5-krat kaže na srednje zadovoljstvo, razen v primeru enega primera, ki je izrazil, da je zadovoljen. Vsi anketirani (20) so izrazili zadovoljstvo s tolmači za gluhoslepe iz Društva DLAN, ki jih uporabljajo za številne različne potrebe in situacije.

13. ZAKLJUČEK:

V Sloveniji imamo več kot 10 gluhih tolmačev, ki nimajo priznanega certifikata za pridobitev poklica tolmač SZJ. Za to trenutno ni zakonske podlage, saj to področje še ni urejeno. Glede na naraščanje trenda po gluhih tolmačih to zahteva zakonsko ureditev. Poleg tega je ugotovljeno, da smo imeli oz. imamo:

- 4 gluhe tolmače v šolstvu,
- 2 gluha tolmača na klasični televiziji TIPK TV,
- več kot 10 gluhih in naglušnih tolmačev za Spletno TV in TIPK TV kot napovedovalci,
- najmanj 6 gluhih tolmačev za tolmačenje iz mednarodne kretnje v SZJ in obratno,
- najmanj 3 gluhe tolmače in več slišočih tolmačev za gluhoslepe,
- več gluhih tolmačev, ki pomagajo gluhim tolmačiti vsebino besedil in dokumentov zaradi njihove nizke opismenjenosti,
- najmanj 1 gluhi tolmač, ki prevaja iz slovenskega pisnega jezika v slovenski znakovni jezik in obratno,
- najmanj 1 gluhi tolmač za tolmačenje med naglušnimi in gluhi.

V Sloveniji imamo veliko gluhih in naglušnih ter oseb s polževim vsadkom, ki opravljajo delo kot gluhi tolmači; kar pa je potrebno še zakonsko urediti. V Sloveniji imamo zavidljivo število gluhih tolmačev. Prav tako je raziskava pokazala, da večina uporabnikov želi storitve Gluhega tolmača, ker jim le ta olajša razumevanje informacij. V Sloveniji je potrebna nujna sistemska ureditev gluhega tolmača in da bi imel enake pravice kot slišišči tolmač.

Pomembno pa je tudi dobro sodelovanje gluhih in slišiščih tolmačev, če želimo imeti kakovosten način prenašanja informacij gluhim, naglušnim osebam in osebam s PV.

Predlog je, da se v ZUSZJ spremeni besedilo za 4. člen v tem smislu, da je tolmač za znakovni jezik oseba, ki tolmači iz izvornega jezika v ciljni jezik (npr. slovenski znakovni jezik, mednarodne kretnje, slovenski jezik ...) (sedanje besedilo: slovenski govorni jezik v znakovni jezik in slišiščim osebam tolmači znakovni jezik v slovenski govorni jezik). Obnoviti se mora katalog strokovnih znanj in spretnosti ter poklicni standard.

Ne glede na to, ali je oseba slišišča ali gluha oseba, zadošča **enoten izraz »Tolmač za znakovni jezik«.**

Viri:

www.tipk.si

Stanje slovenskega znakovnega jezika, ekspertiza, Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, 2009.

<http://www.diinstitute.org/what-is-the-deaf-interpreter/>

<http://www.eud.eu/about-us/eud-position-paper/sign-language-interpreter-guidelines/>

www.tolmaci.si

http://www.tolmaci.si/wp-content/uploads/2017/10/ko-govorijo-roke_december_2016.pdf

<http://efsl.org/>

<http://deafinterpreters.eu/>

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/zuszi.pdf

http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/invalidi_vzv/slovenski_znakovni_jezik/izvlecek_iz_registra_tolmacev/_dne_10.11.2017

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1713>

Gerenčer Pegan, S. (2013). *Osebe z gluhoslepoto in načini sporazumevanja*. Ljubljana: Društvo gluhoslepih Slovenije Dlan.

Gerenčer Pegan, S. (2017). *Ljudje z gluhoslepoto v Sloveniji*. Ljubljana: Društvo gluhoslepih Slovenije Dlan.

Glui tolmač v ZGNL

Marjetka Kulovec¹, Bojan Mord², Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana

Prispevek uvodoma opiše dosedanje šolsko tolmačenje na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana (ZGNL), v nadaljevanju predstavimo delo gluhih tolmačev v različnih življenjskih situacijah na podlagi tuje študije in poskusno delo gluhih tolmačev, ki trenutno poteka v šolskem okolju ZGNL. Na koncu prispevka predstavimo možnosti empirične raziskave storitev gluhih tolmačev v šolskem okolju, s katerimi želimo v prihodnje zagotoviti strokovne kompetence tovrstnih tolmačev in v povezavi s tem boljše izobrazbo gluhim uporabnikom s šibkejšim jezikovnim znanjem v izobraževalnem sistemu.

1. Uvod

V današnjih časih se v ZGNL šola manjše število gluhih/naglušnih otrok in mladostnikov z različnimi učnimi sposobnostmi in zmožnostmi, zaradi česar potrebujejo ustrezne prilagoditve pri komunikaciji v učnem procesu. Tolmačenje v slovenski znakovni jezik (SZJ) pri pouku se je odvijalo že pred ratifikacijo Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ) leta 2002. Tovrstno storitev so izvajali slišiči tolmači s certifikatom tako, da so podajali informacije gluhim/naglušnim otrokom in mladostnikom na dostopen način v različnih okoliščinah kot so kombinirani razredi gluhih in slišičih otrok, v katerih učitelj ne more kretati in govoriti hkrati, in novi učitelji brez znanja SZJ, ki nadomeščajo zaradi daljše odsotnosti sodelavk/sodelavcev, kot sta porodniška in daljša bolniška (Podboršek in Sikošek po Kulovec in Vintar 2016). Cilj šolskega tolmačenja je omogočiti sporazumevanje in produktivno sodelovanje med slišičim učiteljem in gluhih/naglušnimi učenci in dijaki med poukom. Ti učenci in dijaki naj bi enakovredno usvojili učno snov v primerjavi s slišičimi vrstniki, povečevali znanje in s tem izboljšali opismenjenost. Tovrstno tolmačenje naj bi spodbujalo razvoj jezikovne kompetence in kulturne identitete pri gluhih in naglušnih uporabnikih v gluhi skupnosti. Tako naj bi učenci in dijaki dojemali slovenski znakovni jezik in slovenski jezik kot samostojna in enakovredna jezika v izobraževalnem procesu (Kulovec in Vintar 2016).

Vendar od vseh šolajočih gluhih in naglušnih otrok v ZGNL odstopajo nekateri posamezniki, katerim se je tolmačenje v SZJ preprosto odpovedalo iz različnih razlogov. Prav iz tega razloga smo menili, da nujno potrebujejo prilagojeno tolmačenje v njim razumljiv znakovni jezik oziroma drugo obliko komunikacije, zato smo poiskali rešitev skupaj z vodstvom v ZGNL tako, da smo mi gluhi učitelji poskusno nastopili v vlogi gluhega tolmača v drugem polletju šolskega leta 2016/17. Po prvotnih pozitivnih odzivih gluhih/naglušnih posameznikov in njihovih učiteljev smo se na pobudo vodstva odločili, da nadaljujemo tovrstno tolmačenje pri učni uri v okviru projekta Glui tolmač, ki se bo zaključil junija 2018. Izvajamo tolmaško storitev v razredih osnovne in srednje šole v timske delu s primarnim slišičim tolmačem³.

¹ prof. def., učiteljica na srednji šoli, gluha tolmačica

² dipl. inž. grafičarstva, učitelj strokovno-teoretičnih in praktičnih predmetov grafične in medijske smeri, gluhi tolmač

³ primarni tolmač kot podporna zaposlitev tolmači gluhemu na delovnem mestu

2. Gluhi tolmač – nov koncept?

Mnoge študije preučujejo slišče tolmače znakovnega jezika (v nadaljevanju ZJ) v različnih tolmaških situacijah iz različnih vidikov, vendar najdemo zelo malo študij o gluhih tolmačih znakovnega jezika. Nedavno je veljalo prevladujoče prepričanje o gluhemu tolmaču, in sicer: Kako je gluha oseba lahko tolmač znakovnega jezika? Ne more biti. Ti si gluhi! (Adam in dr. 2014). Adam in soavtorji (2014) so v raziskavi ugotovili, da gluhi posameznik ves čas deluje kot tolmač, odkar obstaja gluha skupnost. V današnjem času gluhi tolmač predstavlja dokaj nov trend, saj živimo v informacijski dobi in se potreba po pridobitvi čim več kvalitetnih informacij na različne načine zelo hitro povečuje (prav tam).

Ameriške študije kažejo, da uporaba storitev gluhih tolmačev ZJ v številnih primerih omogoča jezikovno in kulturno premostitev v tistih tolmaških situacijah, v katerih se odpove tolmačenje v nacionalni znakovni jezik (v našem primeru SZJ), se pravi, da gluhi posameznik ne razume nacionalnega znakovnega jezika v celoti. Gluhi tolmač kot gluhi človek ima bogate jezikovne, kulturne in življenjske izkušnje, ki mu omogočijo uporabo različnih vizualnih, jezikovnih in drugih oblik komunikacije in razumevanje situacije v interakciji z gluhi posamezniki. Vloga gluhega tolmača je zato tesno povezana z jezikovno, kulturno in izkustveno razsežnostjo (prav tam), kar mu omogočijo tolmačenje gluhih posameznikom s šibkejšo jezikovno in kulturno kompetenco v zdravstvenem, pravnem in drugih okoljih javnega sektorja (Gorjanc 2013).

2. 1 Kaj je pravzaprav gluhi tolmač?

Inštitut Gluhih tolmačev v okviru Nacionalnega centra za izobraževanje tolmačev⁴ v ZDA definira gluhega tolmača ZJ kot gluho osebo, ki nudi storitev tolmačenja in druge oblike komuniciranja, ki jih uporablja gluhi posameznik oziroma ciljna publika gluhih. Pri tolmačenju posluhuje še druge vizualne in taktile oblike komuniciranja, ki jih uporabljajo gluhi posamezniki in gluhoslepi, in dela sam oziroma v timu s sliščim tolmačem. Gluhi tolmač namreč ima svoje temeljne kompetence, katere deli v interakciji z gluhi vrstniki v izobraževalnem sistemu, gluhi prijatelji in v gluhi skupnosti (gluha družina in gluhi odrasli) kot so njegove zgodnje izkušnje s tolmačenjem svoji družini, gluhi prijateljem ali gluhi vrstnikom. Tovrstni tolmač je deloval kot ad hoc⁵ tolmač, ki se je tekom svojega življenja spoprijemal z različnimi izzivi v dani situaciji kot so tolmačenje na različne načine, uporaba različnih načinov komunikacije in nazadnje še soočanje z diskriminacijo, zatiranjem oziroma frustracijo zaradi otežkočenega dostopanja do informacij in komunikacije in reševanje le-teh.

2. 2 Razlike med sliščim in gluhih tolmačem

Slišči in gluhi tolmač se razlikujeta v več vidikih, in sicer v jezikovnih, kulturnih in komunikacijskih kompetencah, prav tako tudi v habitusu⁶. Slišči tolmač tolmači iz govornega jezika v nacionalni znakovni jezik oziroma znakovno podprti nacionalni jezik⁷,

⁴ NIEC – National Interpreter Education Center (pridobljeno preko <http://www.diinstitute.org/what-is-the-deaf-interpreter/> 5. 11. 2017)

⁵ priložnostni tolmač

⁶ izraz, ki ga je zasnoval sociolog Bourdieu 1991 – vedenjski vzorci, izkušnje, vrednote, norme, tradicije ipd., ki jih je tolmač ponotranjil v okolju, v katerem se je rodil in živel

⁷ govorni jezik, podprt s kretnjami, v našem primeru je slovenščina v kretnji (SLK)

pozna nianse govornega jezika, uporablja ekstralingvistično komunikacijo⁸ in je bolj osredotočen na avditivni način v komunikaciji kot vizualni. Gluhi tolmač tolmači iz nacionalnega znakovnega jezika v uporabniku prilagojen znakovni jezik, čim manj uporablja govorni jezik ali pa sploh ne, pozna nianse znakovnega jezika, uporablja več ekstralingvistične in druge načine komunikacije in se naslanja na vizualno komunikacijo (Adam in dr. 2014).

3. Naloge gluhega tolmača v razredu ZGNL

Zadnje čase se šolajo v ZGNL gluhi in naglušni posamezniki različnih narodnosti (države iz bivše Jugoslavije, priseljenci in Romi), tudi tisti iz različnih regij po Sloveniji, ki ne poznajo oziroma ne obvladajo slovenskega znakovnega jezika v celoti in tisti gluhi, ki uporabljajo svoje ustvarjene „domače“ kretnje v komunikaciji. Večina od njih ima različne učne sposobnosti in zmožnosti, kajti se je v praksi že primerilo, da se najde gluhi posameznik, ki ne razume tolmačenja v SZJ v celoti, zato mu priskoči na pomoč njegov gluhi vrstnik tako, da mu kar sam „pretolmači“ kako učno snov iz slovenskega znakovnega jezika v njemu razumljiv znakovni jezik ali pa si pomaga s kako drugo obliko komunikacije. Gluhi tolmač zatorej tolmači učencem in dijakom (gluhi, naglušni oziroma tisti s PV⁹), ki ne obvladajo oziroma ne poznajo slovenskega znakovnega jezika, in tudi pretolmači besedilo, ki ga gluhi učenec oziroma dijak ne razume v celoti.

Osnovne kompetence gluhega tolmača, ki so pomembne za uspešno tolmačenje v učnem procesu, so dvojezičnost, uporaba drugih oblik komunikacije, in dobro poznavanje jezikovne identitete in kulture v gluhi skupnosti. To pomeni, da gluhi tolmač dobro obvlada dva jezika, in sicer nacionalni znakovni jezik in govorni jezik, in uživa večje zaupanje v gluhi skupnosti. Poleg tolmačenja iz nacionalnega znakovnega jezika v prilagodljiv znakovni jezik uporablja še druge oblike komuniciranja, goji odnos do kulture gluhih in njihove identitete, njegovo delo je zgled gluhim znotraj skupnosti in deli osebne izkušnje na različnih področjih življenja (jezik, kultura, soočenje z različnimi problemi in reševanje le-teh). Nudi storitev tolmačenja enemu ali več gluhim/naglušnim učencem in dijakom v razredu, sodeluje sam oziroma v timu s slišočim tolmačem s certifikatom. Timsko delo s slišočim tolmačem poteka tako, da slišoč tolmač prevede sporočilo iz govornega jezika v nacionalni znakovni, gluhi tolmač pa pretolmači iz tega jezika v gluhemu razumljiv znakovni jezik oziroma v ustrezno obliko komunikacije in obratno.

4. Prostorska razporeditev v razredu

Po uvedbi projekta Gluhi tolmač se je zahtevala nova prostorska ureditev v razredu za tolmačenje v timu glede vzpostavitve gluhega in slišočega tolmača kot delo v timu v učilnici, in sicer

učitelj + prezentacija + gluhi tolmač in ciljna skupina gluhih + slišoč tolmač

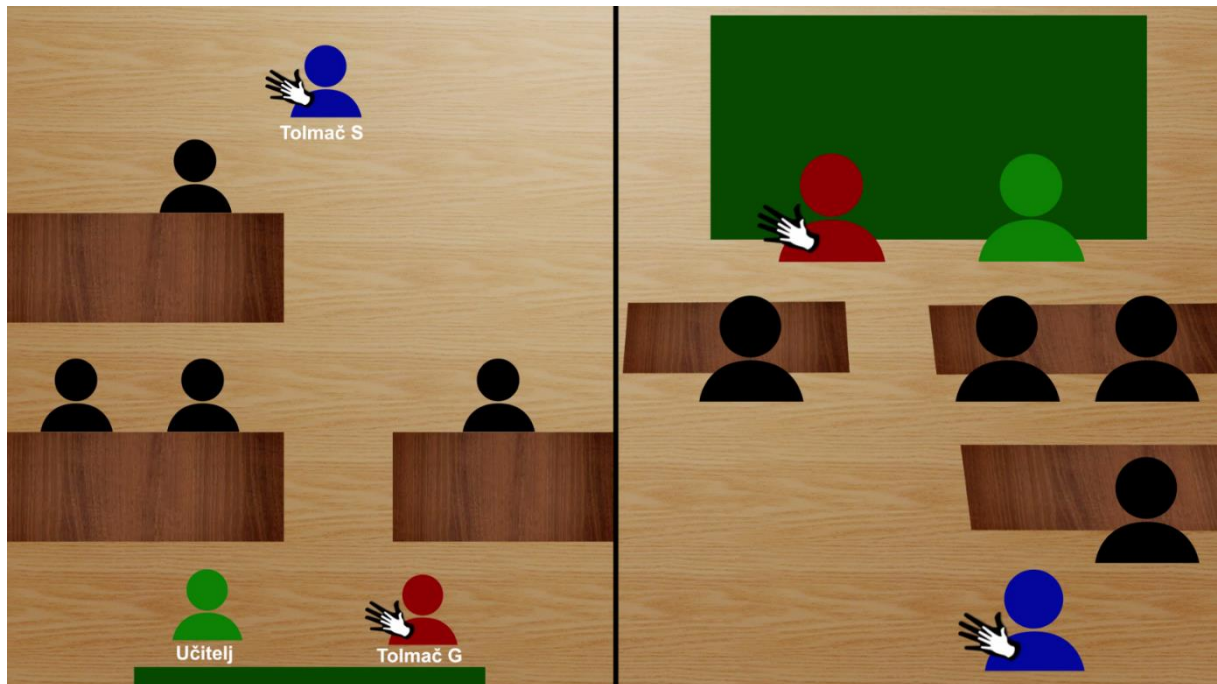
V tolmaški situaciji je zelo pomemben očesni stik med gluhim tolmačem in ciljno skupino gluhih učencev oziroma dijakov ter slišočim tolmačem.

⁸ Gile 1995 (Pušnik 2013) – neverbalna komunikacija, ki zajema telesno govorico, zunanji videz, oblačila ipd. s katerimi označuje stvari, odnose, dogodke, doživlja ipd.

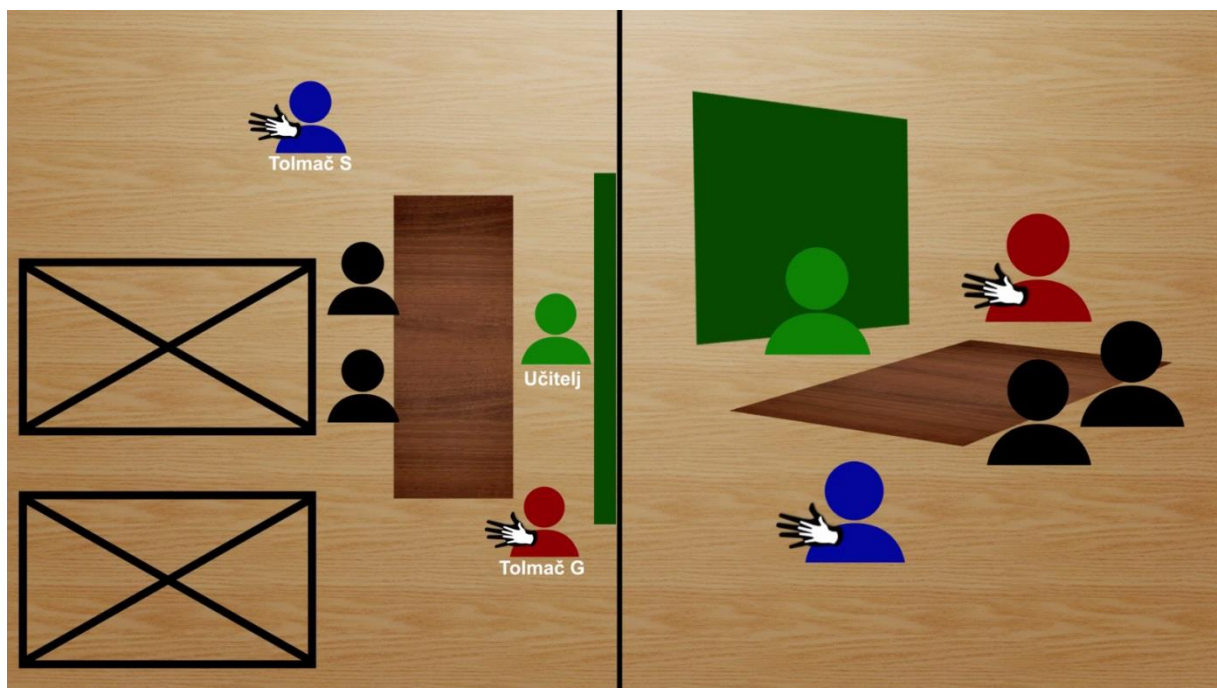
⁹ polžkov vsadek

Primeri prostorske razporeditve vseh akterjev v učilnicah:

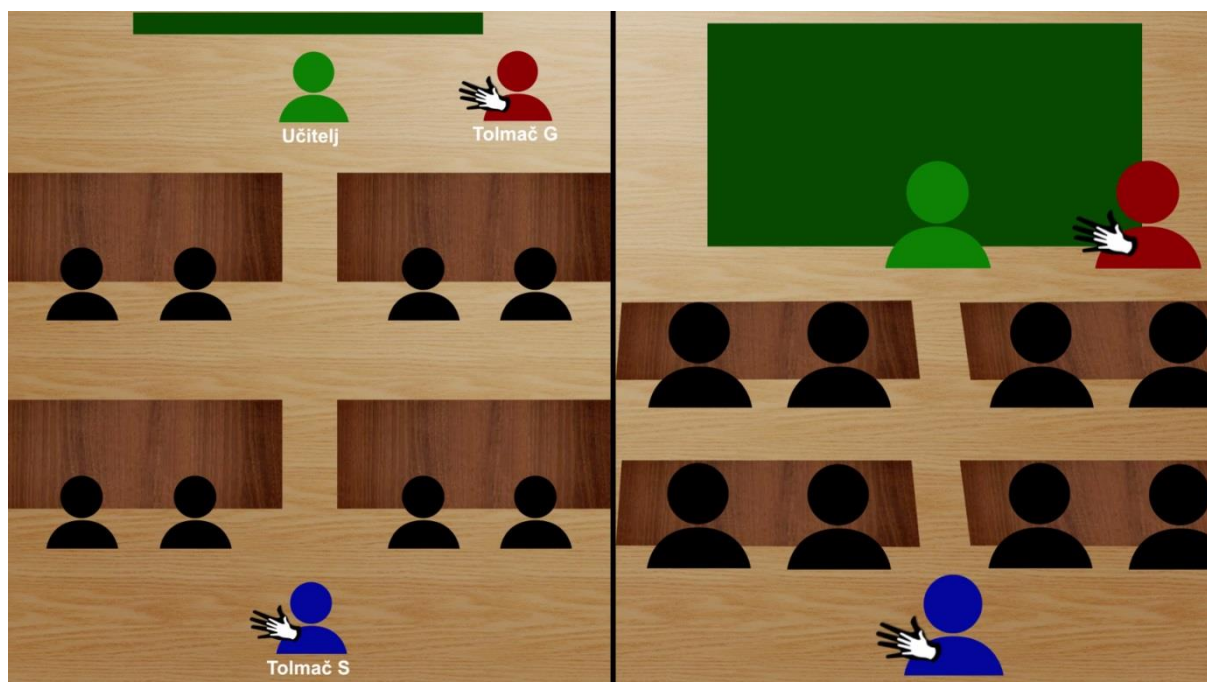
Slika 1: Prostorska razporeditev Tolmača S in Tolmača G v učilnici

Slika 2: Prostorska razporeditev Tolmača S in Tolmača G v delavnici

Slika 3: Prostorska razporeditev Tolmača S in Tolmača G v učilnici

Gluhi tolmači v razredu: Bojan Mord s pomočjo slišče tolmačice izvaja tolmačenje gluhemu dijaku v razredu srednje strokovne šole.

Gluha tolmačica v razredu: Marjetka Kulovec, s pomočjo sliščega tolmača izvaja tolmačenje gluhemu učencu v razredu osnovne šole.

Gluha učiteljica v razredu: Petra Rezar, s pomočjo sliščega tolmača uči znakovni jezik.

Gluhi učitelj v razredu: Peter Potočnik Hönigsman s pomočjo sliščega tolmača poučuje sliščega dijaka

5. Odzivi gluhih in naglušnih uporabnikov na storitev gluhega tolmača

Dijaki so posredovali svoje izkušnje glede storitev sliščih in gluhih tolmačev v šolskem okolju, in sicer, slišči tolmač »dobesedno« prevaja, gluhi tolmač pa prevaja »po gluho« tako, da povzame besedilo na njim razumljiv način. Dodali so še, da so velikokrat prosili sliščega tolmača, da naj ponovi vse, kar jim je prej pretolmačil, gluhega tolmača pa jim tega ni bilo treba prositi, ker so ga že razumeli. Njihovo mnenje je, če bi imeli možnost izbire tolmača, bi najprej izbrali gluhega tolmača.

6. Sklep

V prispevku smo osvetlili vlogo in delo gluhega tolmača na podlagi tuje študije in prakse v ZGNL. Izhajajoč iz dosedanje prakse v učnem procesu bi izvedli analizo storitev tovrstnih tolmačev in stališč vseh akterjev v tolmaški situaciji, na podlagi katere bi zagotovili strokovne kompetence gluhega tolmača na izobraževalnem področju in uspešnejšo komunikacijo gluhih uporabnikov v sodobni večkulturni in večjezikovni družbi, kar pomeni, da je vloga gluhega tolmača v tem kontekstu ne samo zagotavljanje uspešne komunikacije in s tem boljše izobrazbo gluhih, temveč tudi zmanjšanje deficita družbeno šibkejših v demokratični družbi (Gorjanc 2010: 146).

Literatura in viri

Adams, Robert in drugi, 2014: *Interpreters: An Introduction*, pridobljeno preko <http://gupress.gallaudet.edu/excerpts/DIAW.pdf> (5. 11. 2017)

Gorjanc, Vojko, 2010: Prevajanje in tolmačenje kot človekova pravica ter slovenska jezikovna situacija. Gorjanc, Vojko in Žele, Andreja (ur.), *Izzivi sodobnega jezikoslovja*. Znanstvena založba Filozofske fakultete. Univerza v Ljubljani. 137 – 148.

Gorjanc, Vojko, 2013: Tolmačenje za skupnost in vprašanje nadnacionalne odgovornosti. Gorjanc, Vojko (ur.), *Slovensko tolmačeslovje*. Znanstvena založba Filozofske fakultete. Univerza v Ljubljani. 121 – 132.

Kulovec, Marjetka in Vintar, Špela, 2016: Percepcija in razumevanje tolmačenja v slovenski znakovni jezik pri gluhih in naglušnih dijakih. Ljubljana. *Jezik in slovstvo*, letnik 61, št. 2. 117 – 137.

Pušnik, Tanja, 2013: *Komunikacija z otroki v praksi socialnega dela*. Diplomski naloga. Fakulteta za socialno delo. Univerza v Ljubljani.

<http://www.diinstitute.org/what-is-the-deaf-interpreter/> (5. 11. 2017)

<http://www.diinstitute.org/di-competencies/foundational-competencies/> (5. 11. 2017)

<http://www.diinstitute.org/di-competencies/language-culture-and-communication-competencies/> (5. 11. 2017)

Gluhi tolmači v oddaji 24 ur

Bojan MORD, direktor in urednik klasične televizije TIPK TV

Bojan Mord je ambasador projekta ERASMUS + Slovenija za leto 2017.

Smo vodilna medijska televizijska hiša za gluhe v Sloveniji, velik zaposlovalec gluhih in naglušnih, smo prava izbira gluhih pri spremljanju vsebin na klasični televiziji TIPK TV.

Znakovni jezik je zelo lep jezik. Je takšen kot drugi tuj jezik. Znakovni jezik ni večšina, ampak jezik gluhih, naglušnih, gluhih s polžkovim vsadkom in slišočih, ki se ga želijo naučiti kot tuji jezik. Mi na televiziji se z znakovnim jezikom srečujemo vsak dan, saj je naš pogovorni prvi jezik znakovni jezik. Najbolj seveda med gluhih uporabljamo tiste kretnje, ki se med gluhih vsak dan uporabljamo, te pa na televiziji poneseemo na višji nivo uporabnosti znakovnega jezika v njim materin jezik. To lahko najbolje prenesejo oziroma prikažejo gluhi uporabniki – gluhi tolmači kjer se glede na situacijo pogojev dela na televiziji si lahko pomagajo s podporo slišočega tolmača.

PREDSTAVITEV TIPK d.o.o.

- Ustanovitev 28. januarja 2010
- 1. julij 2013 – zagon spletne televizije TIPK TV www.tipk.si
- 1. december 2013 – zagon klasične televizije pri kablenskem operaterju T2
- 1. december 2014 – zagon pri drugem kablenskem operaterju Telekom Slovenije
- 11. december 2015 – zagon pri tretjem kablenskem operaterju Amis, kasneje A1
- 1. julija 2017 – zagon pri četrtem kablenskem operaterju KaTe.si
- 1. januar 2018 – mirovanje*

SPECIALNI PROJEKTI NA TIPK TV

- Julij 2013 – projekt Deaflympics Sofia 2013
- 16. september 2013 – zagon dnevne informativne oddaje DIO (3x na teden, dolžina 35 min) – spletni streaming
- 1. januar 2014 – zagon dnevne informativne oddaje VID (5x na teden, dolžina 25 min)
- 1. januar 2015 – zagon dnevne informativne oddaje TM (5x na teden, dodatne rubrike, dolžina 45min)
- 13. februar 2016 – mednarodni prenos iz dvorane Arena Antonio Alexe (22. krog CSM CSU Oradea in CSU Atlassib Sibiu)

** Opomba: Tipk d.o.o. za klasično televizijo TIPK TV za gluhe in naglušne je dne 1. 1. 2018 zaradi težav s financiranjem s strani državnih ministrstev in sponzorjev šel v mirovanje.*

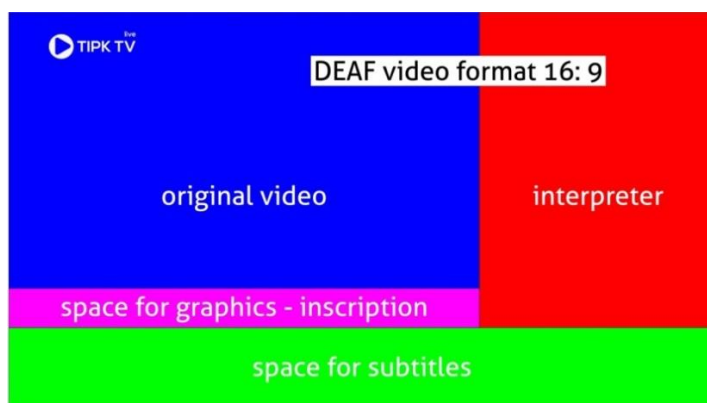
POSEBEJ PONOSNI NA TIPK TV-JU

1. junij 2016 – zagon dnevne informativne oddaje 24 ur v znakovnem jeziku – neposredni prenos.

1. september 2016 – uvedba gluhih tolmačev na najbolj gledani dnevni informativni oddaji 24 ur v znakovnem jeziku.

Uvedba video formata za gluhe 16:9 (zlati rez za gluhe gledalce – najboljše razmerje med kakovostjo slike, podnapisov, grafike in tolmača) na enem mestu.

Zakonodaja, ovire

Za opravljanje profesionalnega poklica tolmačenja na katerikoli področju, za gluhe in naglušne osebe je zakonsko neurejeno, neusklajeno s pravnimi normativi z vidika zagotavljanja enakih človekovih pravic, ter enakovrednega obravnavanja osebe s posebnimi potrebami, ki lahko in zmorejo opravljati enakovredno delo slišičih tolmačev. Iz tega vidika je delo gluhega tolmača zaenkrat DISKRIMINATORNO. Vendar smo komercialno in neodvisno podjetje, ki si svoje normative in svoja pravila lahko postavijo v svoj okvir. Zato smo lahko takšno delovno okolje poustvarili na klasični televiziji TIPK TV za gluhe in naglušne, da smo uvedli gluhi tolmač na najbolj gledani informativni oddaji 24 ur vzporedno in istočasno v živo.

Spodaj je prikazana trenutna obstoječa zakonodaja, ki pa je v točki 2.2. v tretji alineji najbolj sporna.

KATALOG STROKOVNIH ZNANJ IN SPRETNOSTI

Status: Objavljen 26.04.2013 , Ur.l. 604-8/2012/17

Predhodniki:

- Tolmač/tolmačica slovenskega znakovnega jezika 7620.002.6.1

1. Ime in koda kataloga standardov strokovnih znanj in spretnosti

Tolmač/tolmačica slovenskega znakovnega jezika 7756558011

Klasius-P

Znakovni jezik (2233)

Klasius-SRV

Podraven 6/1: Izidi, certifikatni sistem NPK (26100)

2. Potrebna strokovna znanja in spretnosti in posebni pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi pridobiti poklicno kvalifikacijo

2.1. STROKOVNA ZNANJA IN SPRETNOSTI

Glej poklicni standard (Tolmač / tolmačica slovenskega znakovnega jezika: 77565580) in točko 11 tega kataloga.

2.2. POSEBNI POGOJI, KI JIH MORA IZPOLNJEVATI OSEBA, KI ŽELI PRIDOBITI POKLICNO KVALIFIKACIJO

- Vsaj srednja strokovna ali splošna izobrazba,
- 3 leta izkušenj o uporabi slovenskega znakovnega jezika (formalno ali neformalno potrjeno) ali pridobljen certifikat za NPK Asistent / asistentka za komunikacijo slovenskem znakovnem jeziku
- zdravniško potrjeno o ustreznem zdravstvenem stanju (zdrav sluh, govor, zdravi prsti, roke).

3. Povezanost s programi za pridobitev izobrazbe

Poklicne kvalifikacije ni možno pridobiti v programih poklicnega in strokovnega izobraževanja.

4. Načini preverjanja strokovnih znanj in spretnosti

4.1. POTRJEVANE

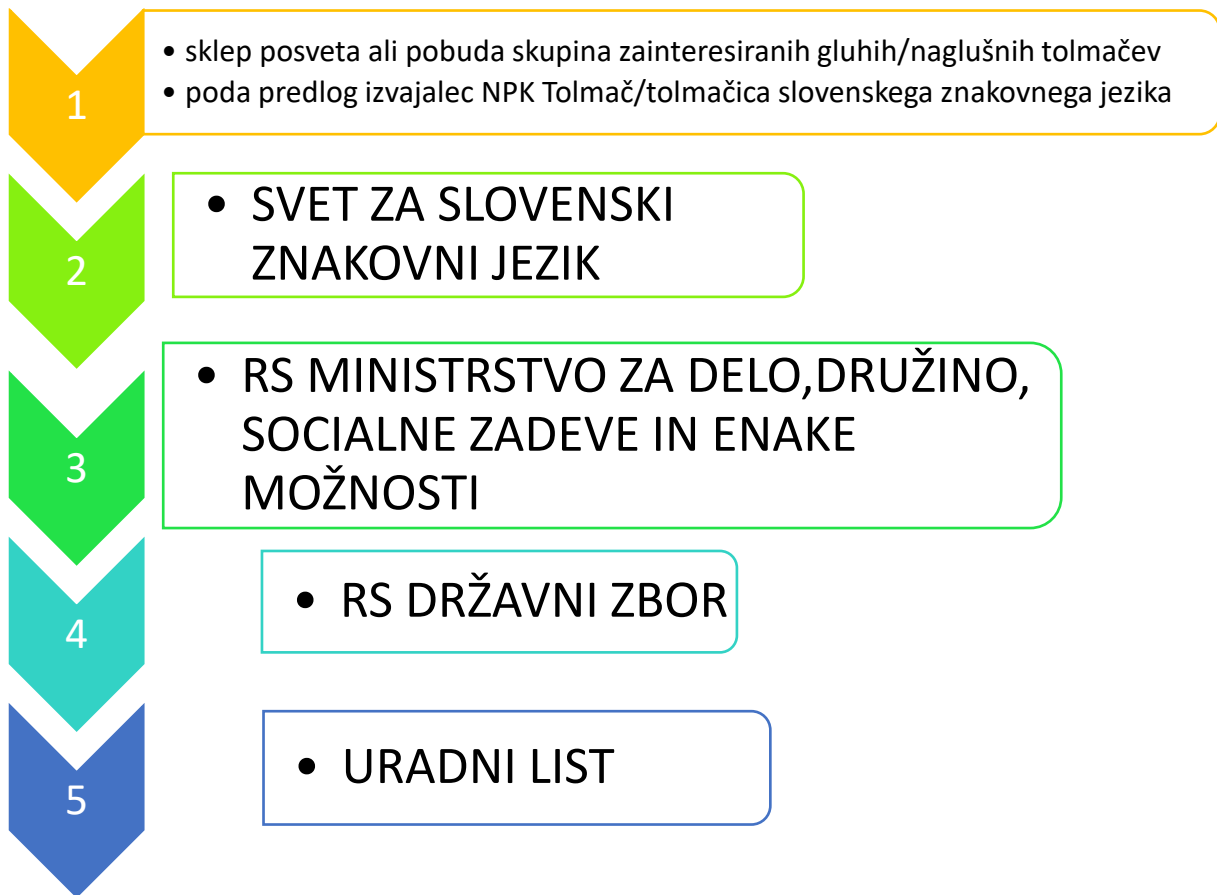
V postopku svetovanja kandidat pripravi osebni portfolijo, ki ga komisija ovrednoti in prizna vsebine kataloga delno ali v celoti.

V primeru, da komisija ne more priznati vseh vsebin kataloga, kandidatu določi naloge za preverjanje.

2.2. POSEBNI POGOJI, KI JIH MORA IZPOLNJEVATI OSEBA, KI ŽELI PRIDOBITI POKLICNO KVALIFIKACIJO

- Vsaj srednja strokovna ali splošna izobrazba,
 - 3 leta izkušenj o uporabi slovenskega znakovnega jezika (formalno ali neformalno potrjeno) ali pridobljen certifikat za NPK Asistent / asistentka za komunikacijo slovenskem znakovnem jeziku
 - zdravniško potrjeno o ustreznem zdravstvenem stanju (zdrav sluh, govor, zdravi prsti, roke).
- zdravniško potrjeno o ustreznem zdravstvenem stanju (zdrav sluh, govor, zdravi prsti, roke).

5 korakov do uvedbe poklica Gluhi Tolmač (GT)

Vključevanje gluhega/naglušnega tolmača na klasični televiziji TIPK TV za gluhe in naglušne se je pokazalo, da gluhi in naglušni **zmorejo** popolnoma enako, vzporedno in kvalitetno opraviti enako kot certificirani tolmači.

Naš slogan: **Vedno in povsod.**

Glui tolmači - primer dobre prakse

Nuša Lapanja, univ. soc. del., Natalija Javornik, Združenje gluhoslepih Slovenije Dlan

Združenje gluhoslepih Slovenije DLAN je samostojna in neodvisna, strokovna invalidska organizacija s statusom reprezentativnosti za osebe z gluhoslepoto, ki je bila ustanovljena leta 2005.

Začetki so bili težki, delo je izključno temeljilo na prostovoljstvu. Leta 2008 se je zaposlila prva oseba preko javnih del. Kasneje se je število zaposlenih postopoma povečevalo.

Združenje DLAN danes izvaja 10 različnih socialnovarstvenih programov. Izvaja tudi program »Usposabljanje in socialna rehabilitacija gluhoslepih«, ki je strokovno verificiran s strani Socialne zbornice Slovenije in vključen v javno mrežo socialnovarstvenih programov. Dnevni center za gluhoslepe je odprt 8 ur dnevno, od ponedeljka do petka.

Združenje DLAN je tudi edina organizacija v Sloveniji, ki zastopa gluhoslepoto v mednarodnem prostoru, je polnopravna članica Evropske zveze gluhoslepih (EDbU) in Svetovne zveze gluhoslepih (WFDB). Trenutno je v združenje včlanjenih več kot 140 ljudi z gluhoslepoto.

Gluhoslepota

Pri gluhoslepoti govorimo o prisotnosti hkratne okvare sluha in vida. Hkratna okvara sluha in vida povzroči popolnoma drugačno stanje, kot če bi oseba imela le eno od okvar, torej okvaro sluha ali okvaro vida. V Evropi in tudi v svetu so zato sprejete strokovne smernice in zahteve, da gluhoslepe lahko zastopa organizacija, ki dela izključno z gluhoslepimi, ne pa tudi z drugimi invalidi.

Delo z gluhoslepimi zahteva specifične pristope in načine dela, ki niso enaki delu z drugimi senzornimi invalidi.

Gluhoslepi so izjemno heterogena skupina ljudi, saj gluhoslepota obsega različne kombinacije okvar sluha in vida, katerim so lahko pridružene še druge okvare ali zdravstvene težave.

Med osebe s prirojeno gluhoslepoto se uvršča še 10 skupin ljudi, s sindromi, ki imajo poleg gluhoslepote še številne druge okvare (npr. sindrom CHARGE).

Poznamo številne načine sporazumevanja z osebami z gluhoslepoto. Kateri način sporazumevanja se pri posamezniku izbere je odvisno od tega, ali je okvara pridobljena ali prirojena. Prav tako se upošteva stopnja okvare in dosedanje izkušnje posameznika. Pri izboru načina oziroma oblikovanja sporazumevanja s posameznikom se upoštevajo posameznikove sposobnosti in zmožnosti.

Glede na to, da je v sedanjem času vedno več govora o staranju populacije, je treba izpostaviti tudi ljudi s starostno gluhoslepoto.

Preteklost

Do danes je bilo v združenju zaposlenih 12 oseb z različno okvaro sluha, od tega pet gluhih. Osem jih je bilo zaposlenih preko programa javnih del, štirje preko programa osebna asistenca. Od 12-ih zaposlenih so bili trije pred zaposlitvijo vključeni v program usposabljanja na delovnem mestu.

Javna dela so sofinancirana iz Zavoda RS za zaposlovanje ter Mestne občine Ljubljana, ki je tudi naročnik javnih del. To so zaposlitve, ki so namenjene za zaposlovanje ranljivih skupin ljudi-dolgotrajno brezposelnih, starejših in invalidov. Posebnost javnih del je ta, da je oseba lahko zaposlena največ dve leti pri istem delodajalcu.

Osebna asistenca je sofinancirana s strani MDDSZ in FIHO; oseba je lahko zaposlena pri istem delodajalcu več let.

Danes

Danes je v združenju DLAN zaposlenih 9 oseb, od tega trije z okvaro sluha (ena gluha, ena s polževim vsadkom in ena naglušna).

Dve sta zaposleni za polni delovni čas (8 ur dnevno, oz. 40 ur tedensko, 2088 ur letno), ena pa za polovični delovni čas (4 ure, 20 ur tedensko, oz. 1044 letno).

V letu 2017 je ena od oseb z okvaro sluha nosilka programa Strokovno svetovanje gluhoslepim, sofinanciranega iz MDDSZ in FIHO.

Delo z gluhoslepimi

Pri tolmačenju in delu z gluhoslepimi je potrebno izpostaviti, da je to izvedljivo le ena na ena. Kar pomeni, da je en tolmač oziroma en delavec na enega gluhoslepega.

Gluhi tolmači tako prevajajo gluhoslepim na številnih dogodkih, aktivnostih in v zelo različnih situacijah. So v prednosti, ko je potrebno gluhoslepi osebi pretolmačiti vsebino od sliščega tolmača. Če je gluhi tolmač navajen določene gluhoslepe osebe, je vešč tolmačenja na njemu prilagojene načine, zlasti pri taktilnih načinih sporazumevanja. Gluha oseba, ki je usposobljena za tolmačenje in delo z gluhoslepimi in ki je navajena dela z dotično osebo z gluhoslepoto, lahko izjemno hitro tolmači vsebino oziroma sporočilo, ki mu ga želi sporočiti.

Vsi tolmači za gluhoslepe (tako gluhi kot sliščči) poleg tolmačenja gluhoslepemu v številne prilagojene načine sporazumevanja, ga tudi spremljajo. Spremljanje se odvija običajno od njihovega doma oziroma od dogovorjenega kraja do drugega dogovorjenega kraja ali v prostore društva in nazaj. Spremljanje mora potekati varno in profesionalno.

Velik poudarek v Združenju gluhoslepih Slovenije DLAN dajemo delu z gluhoslepimi, in sicer na strokovnosti in etičnosti. Od zaposlenih se zahteva tudi preverjanje usposobljenosti za strokovne sodelavce na Socialni zbornici Slovenije (po Katalogu znanj za delo v posebnih socialnih programih za osebe z gluhoslepoto) ali opravljen strokovni izpit iz področja socialnega varstva. Verjamemo, da edino s strokovnim in etičnim delom lahko pripomoremo k uspešnemu delu z ljudmi z gluhoslepoto ter tako prispevamo za njihovo boljšo prihodnost.

Glui lahko NAREDIJO vse?

Dr. Sanja Tarczay, predsednica hrvaškega združenja gluhoslepih oseb DODIR (Hrvatski savez gluhoslijepih osoba DODIR)/ Evropska zveza gluhoslepih

Pregled

Navkljub ratifikaciji Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov (CRPD), ostaja v številnih državah EU (pa tudi po svetu) še vedno veliko izzivov za gluhe posameznike, ko si želijo zagotoviti dostop do ključnih storitev, kot so npr. izobrazba, vstop na trg dela in pravno zastopanje.

To besedilo bo ponudilo kratek pregled zgodovine izobraževanja gluhih, glavne ovire in alarmantno stopnjo predsodkov s katerimi se morajo gluhi še vedno ukvarjati pri dostopanju do izobrazbe, ki vpliva na njihovo enakopravno pozicijo v prihodnjih javnih kontekstih. Ta predstavitev bo prav tako izpostavila tudi rezultate pozitivnih praks, ki so jih dosegli pri Hrvaškem združenju gluhoslepih oseb DODIR za lajšanje izolacije in za nudenje gluhim ter naglušnim osebam podporo, znanje in samozavest, ki so potrebni za neodvisno življenje in s pomočjo katerih lahko prispevajo k skupnosti.

1.0. Izobraževanje gluhih – v breznu diskriminacije?

1.1. Realnost

Predsodkov polno obnašanje usmerjeno proti gluhim je bilo in ostaja dobro uveljavljen fenomen v številnih družbah, še posebej, ko se pogovarjamo o njihovem izobraževanju. Današnji otroci s posebnimi potrebami, vključno z gluhiimi otroci, so še vedno usposobljeni za določene poklice, kar je v skladu s stereotipnim in zastarelim razumevanjem njihovih sposobnosti. Enako se dogaja tudi znotraj sistema usposabljanja oseb s posebnimi potrebami za drugo službo, za njih so namreč na voljo le usposabljanja za določene poklice. Glui skorajda nimajo izbire, kar se kaže v diskriminaciji znotraj izobraževalnega sistema. Ker gre za poklice, za katere na trgu dela ni povpraševanja, usposabljanje oseb s posebnimi potrebami za takšne vrste dela predstavlja diskriminacijo proti njim tudi ko govorimo o zaposlitvenih priložnostih.

1.2. Spreminjanje stanja

Pred več kot dvajsetimi leti, je Hrvaško združenje gluhoslepih oseb DODIR kot prvo začelo izvajati inkluzivno izobraževanje za gluhe na Hrvaškem, kar so storili z ustanovitvijo prvega CENTRA ZA TOLMAČENJE in z nudenjem prvih izobraževalnih storitev tolmačenja in tehnične asistenc, s katerimi so izpolnjevali potrebe gluhih otrok. Od takrat naprej, DODIR promovira šolsko okolje, ki maksimira akademski potencial vseh gluhoslepih/gluhih/naglušnih oseb, da uveljavljajo svojo osnovno človekovo pravico do izobrazbe, komunikacije, zaposlitve in socializacije.

2.0. Glui lahko počnejo vse!

S tem, ko stalno podpira in zaposluje gluhe in naglušne osebe kot gluhe asistente, gluhe tolmače in gluhe pedagoge, hrvaško združenje gluhoslepih oseb DODIR kaže, da lahko le-ti dosežejo vse in poudarja pomembnost njihovega dostopa do izobrazbe, preko katere lahko dosežejo svoje poklicne cilje.

2.1. Gluhi asistent

Glui asistent je strokovni delavec, ki nudi strokovno mobilno/komunikacijsko podporo posamezniku, ki je gluhoslep. Posrednik izvaja mediacijo med gluhoslepo osebo in njenim okoljem, s čimer osebi omogoča učinkovito komunikacijo z okoljem in sprejemanje neizkrivljenih informacij iz sveta okoli nje. Z drugimi besedami, asistent deluje kot oči in ušesa gluhoslepe osebe.

Posebne zadolžitve gluhega asistenta so oblikovane glede na potrebe gluhoslepe osebe. Primarna odgovornost je zagotavljanje neposredne podpore gluhoslepi osebi, sledenje etičnemu kodeksu posrednika in demonstriranje tolerance, čustvene zrelosti, stabilnosti in sposobnosti poklicnega udejetvovanja.

Pogled gluhega asistenta

Bruno Šegvić, gluhi asistent

»Rodil sem se naglušen. Moj oče je gluhi in moja mama je gluhoslepa. Obiskoval sem običajno osnovno šolo v Veliki Gorici (Hrvaška). Zaradi mojega hitro izginjajočega sluha sem že pri 12-ih letih nadaljeval s šolanjem v posebnem izobraževalnem centru Slava Raškaj (Centar za odgoj i obrazovanje Slava Raškaj) v Zagrebu (Hrvaška), kot številni drugi gluhi. Na žalost ima center zelo omejene izobraževalne programe in gluhe izobražuje le za zelo specifične poklice. Tako sem postal slaščičar in za to vrsto dela nisem imel nobenega zanimanja. Ko sem končal šolo, je bilo skoraj nemogoče najti službo.

Večinoma sem imel nekaj služb za polovični delovni čas, ki me sploh niso zanimale. Najpogosteje sem delal kot pomožni delavec. Želel sem si veliko več.

Leta 2012 sem slišal za hrvaško združenje gluhoslepih oseb DODIR. Ko sem se seznanil z njihovimi aktivnostmi, sem si zelo želel delati tam. Še posebej sem hotel delati z gluhoslepimi osebami, jim zagotavljati komunikacijsko podporo, saj je to področje, ki mi je zelo blizu. Želja se mi je izpolnila leta 2013. Ko sem se vpisal in zaključil svojo izobrazbo na tem področju, sem začel delati kot gluhi tolmač za gluhoslepe. Ta služba me izpolnjuje.

Moja pot ni bila preprosta. Je pa mogoče. Všeč bi mi bilo, če bi moja zgodba služila kot pozitivni primer za vse gluhe. Prosim, zapomnite si, ni mej ali stvari, ki jih ne bi mogli narediti, samo zaradi tega, ker ste gluhi. Morate pa biti pripravljeni na veliko izzivov.«

2.2. Gluhi tolmač

Glui tolmač je strokovni delavec, ki nudi ne le prenos jezika, ampak tudi vodenje in prenašanje informacij o okolju tolmačenja z namenom, da so lahko gluhoslepe osebe popolnoma udeležene, enakopravne, neodvisne in samo-determinirane na vseh področjih v družbi.

Glavna vloga tolmača je prenos celotne slike o situaciji gluhoslepi osebi, v razsežnostih, ki so nujno potrebne za prenos komunikacijskih zahtev.

Primarne odgovornosti tolmača so, da:

- nudi popolne in točne informacije
- zagotavlja uspešno in učinkovito komunikacijo
- spoštuje dostojanstvo/neodvisnost vsake gluhoslepe osebe in njene komunikacijske potrebe

- ostaja nepristranski in ohranja zaupnost
- je prilagodljiv za delo v različnih kontekstih
- nudi strokovno obnašanje in videz

Pogled gluhe tolmačke

Suzana Brezan, gluha tolmačka

Kako ste postali tolmačka za gluhoslepe osebe?

»Rodila sem se kot gluha oseba, prav tako sta gluha tudi oba moja starša. Znakovni jezik je moj materni jezik in nanj sem zelo ponosna. Prav tako kot Bruno, sem tudi jaz dokončala običajno osnovno šolo in se vpisala na srednjo šolo, da bi postala medicinski tehnik.

Zamenjala sem veliko služb. Večinoma zaradi tega, ker z njimi nisem bila zadovoljna. Zadnja služba, ki sem jo imela, je bila samozaposlitev kot medicinska kozmetičarka. Ekonomska kriza me je prisilila, da sem zaprla svoje podjetje. Sedaj mi je vseeno. Zakaj? Nekega dne me je poklical moj prijatelj in me prosil, če se lahko pridružim pri aktivnosti, ki jo je izvajalo Hrvaško združenje gluhoslepih oseb DODIR. Takrat sem prvič spoznala gluhoslepe osebe in okoliščine znotraj katerih delajo gluhi tolmači. Presunilo me je. Hotela sem postati ena izmed njih. Kmalu po tem se je ponudila priložnost in odločila sem se, da začnem obiskovati njihov izobraževalni program in postanem tolmačka za gluhoslepe. Priznati moram, da ni bilo lahko.

Danes delam kot ena izmed njih. Srečna sem in ponosna na to. Dobro je vedeti, da lahko podpiraš tiste osebe, ki so prikrajšani za dve čutili in jim pomagaš pri realizaciji njihove pravice do samostojnega življenja.«

2.3. Gluhi pedagog

Gluhi pedagog je oseba z visoko delovno, izobraževalno in etično kvaliteto, ki je izobražen za kvaliteten prenos znanja in učenje znakovnega jezika v njegovi prvotni obliki.

Glavna vloga pedagoga je ta, da je organizator in vodja učnega procesa, mentor in motivator.

Primarne odgovornosti:

- primerno znanje, sposobnosti in kompetence
- inovativnost in strokovnost pri delu
- motiviranost in jasni cilji
- stalno poklicno napredovanje

Perspektiva gluhega pedagoga

Ana Jakopović, gluha pedagoginja

»Rodila sem se gluha, v gluhi družini. V otroštvu se nisem mogla sporazumevati s svojimi slišječimi vrstniki. To je bil tudi razlog zaradi katerega nisem hodila v vrtec ali v običajno šolo. Znala nisem niti hrvaškega jezika. Znakovni jezik je bil moj edini jezik.

Končala sem šolanje v posebnem izobraževalnem centru Slava Raškaj (Centar za odgoj i obrazovanje Slava Raškaj) in postala sem slaščičarka. Naj razjasnim, da ne maram peči tort niti tega nisem marala prej. Nisem si sama izbrala poklica zato, ker bi mi bil všeč, ampak zato, ker je bila to edina možnost, ki je bila na voljo meni, gluhi osebi.

Po nekaj letih sem imela končano srednjo šolo, pa še vedno nisem veliko razumela. Nisem razumela niti osnovnega časopisnega članka, niti nisem znala sestaviti preprostih stavkov v hrvaščini. Številni moji gluhi prijatelji so se spopadali z enakimi problemi.

Danes vem, da se je moje izobraževanje (kot to velja za izobraževanje številnih gluhih) močno razlikovalo od izobraževanja slišočih otrok. V negativnem smislu.

Nikoli nismo reševali težkih problematičnih nalog kot to delajo otroci v običajnih šolah. Nismo brali knjig – nikoli. Nisem vedela kdo je Peter Pan ali poznala kakšnih drugih klasičnih pravljичnih likov! Učili smo se samo osnovnih, poenostavljenih, kratkih stvari. Testi so bili zelo kratki in preprosti, z lahkimi nalogami. Nisem imela občutka, da se učim in zato sem začela premišljevati, da mi je prepovedano zahtevati več. Skupnost prav tako ni nudila podpore. Ker si gluhi, si obenem obravnavan tudi kot neumen – nisi zmožen narediti tega, kar lahko naredijo tvoji slišoči vrstniki.

Imela sem srečo in dobila priložnost za nekaj več. Prišla sem na DODIR, kjer so tesno delali z mano, da sem se naučila hrvaškega jezika. Ko sem se ga naučila, sem se vpisala na šolo za učitelje in jo uspešno dokončala. Danes sem učiteljica za osnovno izobraževanje, imam 17 let delovnih izkušenj! Trenutno delam kot učiteljica znakovnega jezika.«

Moj primarni cilj sedaj je, da zagotovim vsakemu gluhemu, gluhoslepemu ali naglušnemu otroku enakopravno priložnost za izobraževanje – v skladu z njihovimi željami in zmoglostmi. Ker res lahko naredijo vse ... morda le slišati ne morejo”!

Tolmači za znakovni jezik v Vilni: naloge gluhih tolmačev

Ieva Pečiulytė Silaeva in Svetlana Beniušienė,

Vilniaus apskrities gestų kalbos vertėjų centras. Vilna, Litva

Znakovni jezik v Litvi

Litvanska vlada je 4. maja 1995 z *Resolucijo o priznanju litvanskega znakovnega jezika* priznala litvanski znakovni jezik kot materin jezik gluhih.

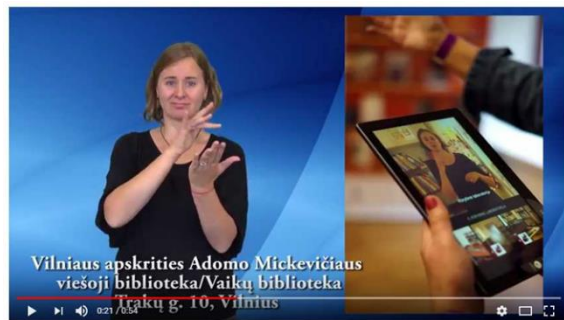
Ali je to bil rezultat dolgega procesa? Ne. Ravno nasprotno, to priznanje znakovnega jezika je začetek; nov začetek za številne nadaljnje aktivnosti. Raziskave litvanskega znakovnega jezika, razvoj novih izobraževalnih strategij in metod, usmerjenih v dvojezično izobraževanje, širitev storitev tolmačenja litvanskega znakovnega jezika na nacionalni ravni, usposabljanje tolmačev za litvanski znakovni jezik na univerzitetni ravni.

Širjenje storitev tolmačenja litvanskega znakovnega jezika v Litvi

V Vilni je bil leta 2001 ustanovljen prvi servisni center za tolmačenje litvanskega znakovnega jezika. Ima 10 tolmačev za litvanski znakovni jezik.

Nacionalni organi so financirali nacionalni program za razvoj litvanskega znakovnega jezika. V nekaj letih je bilo ustanovljenih več centrov za oblikovanje nacionalne mreže. Danes obstajajo centri za tolmačenje

litvanskega znakovnega jezika, ki so v petih največjih mestih v Litvi: Vilna, Kaunas, Šiauliai, Panevėžys in Klaipėda. Vsako središče pokriva dve regionalni okrožji tako, da je pokritih vseh 10 okrožij Litve. V teh centrih je skupaj zaposlenih 113 tolmačev za litvanski znakovni jezik. Storitve nudijo več kot 3000 gluhim in naglušnim strankam v Litvi. Na letni ravni se opravi več kot 30.000 storitev tolmačenja.

Vilna – regijski center za litvanski znakovni jezik

Kot je že bilo omenjeno, je bil 22. 2. 2001 ustanovljen center za tolmače v Vilni (VCSLIC). Danes ima 29 tolmačev za litvanski znakovni jezik in 5 zaposlenih (trije so v Alytusu), 24 slišočih tolmačev litvanskega znakovnega jezika in 1 gluhi tolmač - strokovnjak in gluhi tolmač). Storitve tolmačenja litvanskega znakovnega jezika so brezplačne v družbenih, pravnih, izobraževalnih, kulturnih, zdravstvenih, poslovnih in drugih okoljih. Storitve niso omejene v urah, vendar so omejene zaradi pomanjkanja tolmačev znakovnega jezika. 29 tolmačev litvanskega znakovnega jezika zagotavlja storitve za 1333 strank v okrožju Vilne in Alitusa. En tolmač tako pokriva storitve za približno 50 oseb.

Tolmači za litvanski znakovni jezik delujejo v dveh izmenah - od 7.30 ure do 19.30 ure med delovnikom. Storitve niso možne ob vikendih in ponoči. Vse informacije o storitvah so na voljo na www.gestuvertejai.lt. Tolmačenje v litvanski znakovni jezik na nacionalni televiziji zagotavlja 10 tolmačev, število ur tolmačenja na televiziji pa nenehno narašča.

Po statističnih podatkih je bilo v letu 2017 opravljenih 16.500 storitev za 1060 strank. 6300 storitev tolmačenja je bilo v živo in 10200 storitev preko skype-ja in video klicev. Čeprav so številke impresivne, pa en del naročil od gluhih uporabnikov, ni bil realiziran zaradi pomanjkanja tolmačev litvanskega znakovnega jezika. Ta težava ostaja nerešena in narašča iz dneva v dan, saj je skupnost Gluhih vse bolj aktivna, število tolmačev litvanskega znakovnega jezika pa se ne povečuje. Nasprotno, število tolmačev se celo zmanjšuje, ker je to trdo delo, in niso motivirani niti dovolj plačani za delo. Prav to so tudi razlogi, da mladi študentje niso več zainteresirani za pridobitev izobrazbe za tolmača za litvanski znakovni jezik. Kot ilustracijo navajamo, da se je od leta 2003, ko se je začel izvajati poklic za tolmače litvanskega znakovnega jezika, je bilo v ta program usposabljanja pripravljenih več kot 30 študentov. Leta 2017 je vpisanih samo 10 študentov prvega letnika in le 5 diplomantov tretjega letnika! To je velika škoda za poklic in skupnost Gluhih.

Stalno izboljševanje dela tolmačev znakovnega jezika poteka s seminarji in usposabljanjem. Tolmači za litvanski znakovni jezik vsako leto izboljšujejo svoje kvalifikacije tako, da se udeležijo različnih izobraževanj, ki so posebej ustvarjeni zanje.

Glui tolmač

Kot smo že omenili, sta v okrožju Vilne dva gluha tolmača. Eden od njih je strokovnjak, drugi pa je samo tolmač.

Kakšna je razlika? Strokovnjak ni samo tolmač, temveč je tudi strokovnjak za znakovni jezik, saj je v vlogi aktivnega uporabnika litvanskega znakovnega jezika. Strokovnjak lahko prisluhne tolmačem znakovnega jezika o uporabi znakovnega jezika in ustreznega besedišča v različnih situacijah. Slišišči tolmači se tako lahko obrnejo na gluhega strokovnjaka za pomoč.

Poklic gluhega tolmača ni uradno registriran, ni v nobenem zakonu, niti ni uradno vključen kot samostojen tolmač. Na žalost je to "neuradni" tolmač. Glui tolmač je zaposlen kot osnovni tolmač za litvanski znakovni jezik, njegove dolžnosti so uradno enake, vendar niso.

Ali lahko glui tolmač zagotovi enakovredno tolmačenje kot slišišči tolmač za znakovni jezik? Ne. Glui tolmač je potreben v nekaterih situacijah, kot je delo z:

- gluhimi priseljenci;
- gluhimi, ki so družbeno izolirani;
- gluhimi z izobraževalnimi in jezikovnimi izzivi;
- gluhimi, ki so poškodovani ali resno bolni;
- gluhimi otroci;
- gluhoslepi;
- mednarodno tolmačenje.

Zakaj so te skupine drugačne? Očitno je, da so različne, ker vsi ti glui uporabljajo litvanski znakovni jezik, ki je težko razumljiv običajnemu tolmaču litvanskega znakovnega jezika. Na primer priseljenec ne uporablja litvanskega znakovnega jezika, temveč ruski ali ukrajinski znakovni jezik, ki ga tolmač za litvanski znakovni jezik ne pozna. V primeru bolezni ali resne poškodbe, glui ne morejo uporabiti ustrezne lokalizacije ali konfiguracije znakov in samo domači govorec lahko prepozna znake v tej situaciji in prenese sporočilo. Pomoč gluhih tolmačev je pomembna v nekaterih kritičnih situacijah kot so operacija, policija, zdravstvena ustanova, sodišče ali ustanova za varstvo otrok.

Tudi pri gluhih otrocih, ki slabo poznajo znakovni jezik, je pomembno, da se dekodira njihovo sporočilo. Njihove roke niso tako spretno, trenirane, tako so njihovi znaki večinoma nejasni za tolmaču znakovnega jezika. Tu vstopi gluhi tolmač in prepozna sporočilo.

Mnogi gluhi živijo povsem izolirani, zlasti na podeželjih, njihov znakovni jezik je včasih zelo primitiven ali omejen. Nimajo bogatega znakovnega jezika, ki ga uporablja tolmač za litvanski znakovni jezik. Zato je gluhi tolmač tisti, ki zna prenesti prilagojeno sporočilo, tako, da bo gluhi razumel.

Skupina gluhoslepih je zelo edinstvena, zato je tolmačenje znakovnega jezika za njih zapleteno. V Litvi nimamo izkušenj na področju tolmačenja za gluhoslepe, ne glede na to, da so potrebe po storitvah tolmačenja vse večje in še naraščajo. Zato je v tej funkciji gluhi tolmač zelo potreben.

Vse bolj se širi tudi tolmačenje mednarodnega znakovnega jezika. Svetovna federacija gluhih in Evropska organizacija gluhih sta navedli svoje stališče, da bi gluhi tolmači opravljali tolmačenje mednarodnega znakovnega jezika, kar omogoča najboljšo kakovost tolmačenja. Gluhi po svetu zlahka prehajajo iz enega znakovnega jezika v drugi znakovni jezik; prehod je tudi manj zahteven, ne glede na različne sisteme znakovnega jezika. To pa omogoča kakovostno tolmačenje znakovnega jezika. Prav to je tudi naloga strokovnjaka, gluhega tolmača. To je pomembno tudi v procesu prepoznavanja potrebe gluhih tolmačev po vsem svetu.

Vsi ti primeri ponazarjajo raznolikost dela in v katerih primerih je vloga gluhega tolmača pomembna. V nasprotnem primeru bo komunikacija porušena, omogočen to bo le en način komunikacije. V vseh teh primerih je gluha oseba, ki je izolirana in je diskriminirana. To absolutno ni sprejemljivo!

Torej, katere spretnosti in kompetence so bistvenega pomena za gluhega tolmača?

To so:

- zelo dobro poznavanje nacionalnega znakovnega jezika;
- zelo dobro poznavanje kulture gluhih;
- dobra in zadostna praksa v procesu tolmačenja;
- stalno izboljševanje in izobraževanje na različnih področjih življenja (pravno, izobraževalno, socialno in podobno);
- dobre komunikacijske spretnosti;
- empatija in sposobnost poslušanja;
- sposobnost ocenjevanja stanja in izbire prave strategije (vrednotenje intelektualne in jezikovne ravni uporabnikov);
- dobre socialne povezave s skupnostjo Gluhih;
- mednarodne izkušnje.

Osebni vpogledi: učinkovitost in praksa gluhih tolmačev

Gluhi tolmač v družbi je redkost. Ker so šele pred kratkim zaslišali tolmači znakovnega jezika, so si pridobili svoj položaj in bili priznani kot strokovnjaki (šele leta 2013 so bili tolmači znakovnega jezika v Litvi priznani kot edinstveni poklici, ne pa socialni delavec). Zato tolmači

gluhih še vedno niso priljubljeni in vsakič, ko je to izziv, da pojasni, zakaj je to potrebno v nekaterih situacijah.

V teh se gluhi tolmači še vedno soočajo z nekaterimi izzivi:

- diskriminacija in zatiranje;
- pomanjkanje dostopa do komunikacije;
- pomanjkanje zaupanja odjemalca.

Gluhi naročniki včasih tudi ne razumejo, zakaj je druga gluha oseba prisotna pri tolmačenju. Ko je obrazloženo, in ko vidijo delo gluhega tolmača, ni več nobene potrebe po dodatni razlagi. Gluhi pozdravljajo gluhe tolmače, ko spoznajo koristnost njegovega dela.

Ob zaključku poudarjamo, da je gluhi tolmač pomemben, njegovo delo in pomoč sta neprecenljivi. Kdo bi bil lahko najboljši strokovnjak skupnosti Gluhih in znakovnega jezika, če ne prav gluha oseba?

Nič o gluhih brez gluhih!

Tolmači v Litvi in v Kaunusu

Arūnas Bražinskas, Kaunas, Litva

Moje ime je Arūnas Bražinskas.

Sem namestnik direktorice Okrožnega centra za tolmačenje znakovnih jezikov v Kaunusu. Delam tudi kot gluhi tolmač in sem član LASLI-ja (Litovsko združenje tolmačev znakovnega jezika) in član efsliDI-ja (Evropski forum za tolmače gluhih tolmačev). Pri efsliDI-ju sem odgovoren za predavanja, usposabljanje itd. Sem specialist za znakovni jezik na univerzi VYTAUTAS MAGNUS in, učitelj litvanskega znakovnega jezika na litvanski univerzi za zdravstvene vede.

Efsli ekipa:

Ivana Bucko, predsednik (Srbija), Christopher Stone, podpredsednik (U.K.), Gelu Dumitru Bogdan, sekretar (Romunija), Marcello Cardarelli, blagajnik (Italija).

Podpora: Efsli izvršni direktor Marinella Salami (Italija), administrativna podpora Efsli Alessandra Battagin (Italija).

efsliDI Ekipa:

Sofia Issari (Grčija): predsednik

Arunas Brazinskas (Litva): odgovoren z omrežjem in trenerji

Truls Yggseth (Norveška): Mediji

Thierry Haesenne (Belgija): Materiali

V Litvi se nahaja 5 centrov za tolmače znakovnega jezika in so v teh krajih: Vilna, Kaunas, Siauliai, Panevezys. Center za tolmače v Vilni ima podružnico v manjšem mestu Alytus in center Kaunaus ima podružnico v Marijampolu.

- Vilna – okrajni center za tolmače litvanskega znakovnega jezika, 2001
- Alytus in okolica - podružnica za tolmače litvanskega znakovnega jezika,
- Kaunas – okrajni center za tolmače litvanskega znakovnega jezika, 2003
- Marijampole – podružnica za tolmače litvanskega znakovnega jezika
- Klaipeda – okrajni center za tolmače litvanskega znakovnega jezika, 2005
- Siauliai – okrajni center za tolmače litvanskega znakovnega jezika, 2005
- Panevezys – okrajni center za tolmače litvanskega znakovnega jezika, 2006

Litvanski znakovni jezik je bil 4. 5. 1995 priznan kot materni jezik gluhih. Leta 2002 se je začelo učenje litvanskega znakovnega jezika kot poseben predmet na vilniški akademiji. Surdološki center, ki spada pod litvanski center za komunikacijo gluhih, zagotavlja različne metodologije za povečanje kvalifikacij in izboljšanje znanja znakovnega jezika. Prav tako

organizirajo učne ure litvanskega znakovnega jezika za različne poklice, kot so gasilci, zdravniki, socialni delavci in drugi. Litvansko združenje tolmačev litvanskega znakovnega jezika je bilo ustanovljeno leta 2008, sedanja predsednica je Ramune Leonaviciene.

Strokovni tolmač je bil potrjen leta 2011.

Od leta 2016 se uporabljajo različni statusi tolmačev litvanskega znakovnega jezika: tolmač, višji tolmač, glavni tolmač, strokovni prevajalec.

Gluhi tolmač

Gluhi tolmač je oseba, ki je gluha od otroštva in dobro bere z ustnic ter prevaja gluhim, ki ne morejo dobro brati z ustnic ali ne poznajo litvanskega znakovnega jezika. Gluhi tolmač lahko nastopa kot tolmač v kinu, če gluhi ne znajo brati podnapisov ali pri branju novic v časopisih ali na internetu itd.

Leta 2010 sem se v Pragi oziroma v Češki republiki začel izobraževati za tolmača.

Skupni evropski okvir reference za jezike (CEFR)

Znanje znakovnih jezikov je razdeljeno na splošne ravni evropskih jezikov. En tolmač lahko pozna jezik na nivoju B1, drugi je na nivoju C2. Tudi tolmači znakovnega jezika so prilagojeni v dve skupini: L1 je skupina ljudi, katerih znakovni jezik je njihov materni jezik; L2 predstavlja skupino ljudi, katerih je znakovni jezik drugi jezik. Čeprav imajo gluhi bogato zgodovino tolmačenja v zgodovini človeštva, se je šele pred kratkim pojavil status gluhega profesorja znakovnega jezika.

Skupne značilnosti gluhih in slišočih tolmačev znakovnega jezika so: enak jezik, enake informacije, enaka kvalifikacija, isti proces, dve kulturi, kodeks etike, veščine itd.

Razlike med gluhi in slišočimi tolmači znakovnega jezika so: kultura, identiteta, vizualno in auditivno zaznavanje sveta, stik z očmi, kognicija, narečje, svoboda obnašanja, učenje in življenjske izkušnje, vrednote, kodeks etike.

Obstajajo primeri, ko slišoč tolmač potrebuje pomoč od gluhih tolmačev, kadar se pojavi pregrada med slišočimi in gluhi. Tudi na sodiščih, v zdravstvenih ustanovah, na konferencah, seminarjih, v televizijskih studiih ali v drugih medijih ter na poroki ali pogrebu samem.

Gluhi tolmači znakovnega jezika delajo enako kot slišoč tolmači. V Litvi ni uradnih razlik med gluhi in slišočimi tolmači litvanskega znakovnega jezika. Oba sta imenovana z istim izrazom: „tolmač litvanskega znakovnega jezika“.

Področje dela gluhih tolmačev iz uporabniške perspektive

Jasna Bauman, direktorica Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik

Uvod

V prispevku so predstavljeni rezultati primerjalne analize o gluhih tolmačih v Evropi in izsledki raziskave, ki je bila opravljena med gluhih uporabniki v Sloveniji. Raziskavo o gluhih tolmačih v evropskih državah je izvedla Zveza gluhih Danske v okviru Erasmus+ projekta leta 2016. Raziskava o gluhih tolmačih iz uporabniške perspektive v Sloveniji je bila izvedena leta 2016.

Poklic gluhih tolmačev je v večini evropskih držav novo področje, vendar pa se v zadnjem času potreba po kvalificiranih gluhih tolmačih povečuje. Potreba po kvalificiranih gluhih tolmačih narekuje potrebo po priznanju poklica ter izvedbo formalnih ali neformalnih oblik usposabljanja. Iz raziskave, ki jo je izvedla Zveza gluhih Danske, je razvidno, da je izobraževanje oz. usposabljanje gluhih tolmačev v prehodni fazi, kar ima vpliv na koncept dela gluhih tolmačev. Definicija in koncept dela gluhih tolmačev se razlikuje od države do države. V nekaterih državah je skupina gluhih tolmačev razumljena kot podskupina z različnimi nalogami in različnimi usposabljanji. Ravno to različno razumevanje definicije in vloge gluhih tolmačev je raziskovalcem povzročalo težave, kar je vplivalo na izsledke raziskave, saj ni bilo možno pridobiti natančnih odgovorov, zato velja priporočilo, da je potrebno ugotovitve obravnavati z določeno mero pazljivosti.

Raziskava o gluhih tolmačih v evropskih državah ¹⁰

V raziskavi je sodelovalo 30 držav iz Evrope in sicer 17 nacionalnih in regionalnih zvez gluhih (iz Slovenije je sodelovala Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije), 22 nacionalnih in regionalnih združenj tolmačev za znakovni jezik, 23 izobraževalnih ustanov (Univerza v Ljubljani) in 88 gluhih tolmačev iz 23 držav (iz Slovenije sta sodelovali dve gluhi osebi).

Raziskava je zasledovala naslednje cilje:

- Število gluhih tolmačev v posamezni državi,
- Način opravljanja storitve tolmačenja ,
- Stopnja usposobljenosti gluhih tolmačev,
- Plačilo storitev,
- Uporabniki storitev gluhih tolmačev,
- Organiziranost gluhih tolmačev,
- Priznanje statusa gluhih tolmačev s strani države.

¹⁰ Vir: Danish Deaf Association (2016): Deaf Interpreters in Europe – a comprehensive European survey of the situation of Deaf Interpreters today

1. CILJ: Število gluhih tolmačev

Pri ugotavljanju števila gluhih tolmačev so avtorji raziskave izpostavili težavo pri zbiranju relevantnih podatkov zaradi različnega razumevanja definicije gluhega tolmača. V ZDA, npr., so gluhi tolmači certificirani in njihova vloga je jasno definirana: »Gluhi tolmač je strokovnjak, ki nudi storitve tolmačenja, prevajanja in prepisovanja v ameriškem znakovnem jeziku ter druge vizualne in taktilne oblike komunikacije, ki jih uporabljajo posamezniki, ki so gluhi, težko naglušni in gluhoslepi«. Tako so nekatere države pri navajanju števila gluhih tolmačev izrecno upoštevale priznanje poklica in formalno izobraževanje, druge države pa so pri številu navajale gluhe tolmače, ki nimajo priznanega poklica in niso bili deležni usposabljanja, vendar pa tolmačijo gluhim uporabnikom. Ravno zaradi nejasnosti vloge in definicije gluhih tolmačev so v raziskavi navedli razpon števila gluhih tolmačev od najmanj 190 do največ 310 oseb. Iz spodnje tabele je razvidno, da gluhih tolmačev ni v Gruziji in Malti, največje število gluhih tolmačev je v državah Zahodne Evrope (Francija, Nemčija, Velika Britanija). Večina evropskih držav poroča, da imajo od 1 do 10 gluhih tolmačev.

DRŽAVA	ŠTEVILO GLUHIH TOLMAČEV Z ALI BREZ USPOSABLJANJA (RAZPON OD – DO)
FRANCIJA	40
NEMČIJA	30
VELIKA BRITANIJA	20
BELGIJA (VALONSKI DEL), HRVAŠKA, DANSKA, LITVA, ŠVEDSKA, ŠPANIJA,	15
BELGIJA (FLAMSKI DEL), ČEŠKA REPUBLIKA, FINSKA, IRSKA, POLJSKA, PORTUGALSKA, ROMUNIJA, RUSIJA	10
AVSTRIJA, ESTONIJA, ITALIJA, LATVIJA, NORVEŠKA, NIZOZEMSKA, RUSIJA, SRBIJA, SLOVENIJA, GRČIJA, MADŽARSKA, ISLANDIJA, ŠVICA	1 – 5
GRUZIJA, MALTA	0

Tabela 1. Število gluhih tolmačev z ali brez usposabljanja

Vir: lastni vir

2. CILJ: Stopnja usposobljenosti gluhih tolmačev

Raziskava je pokazala, da v 17 državah imajo gluhi študentje in gluhi tolmači možnost usposabljanja za poklic na različnih stopnjah. V nekaterih državah, kot je Srbija in v dveh regijah Švice ter v Grčiji, nimajo programov usposabljanja niti za slišče tolmače. V 9 državah so enoviti programi usposabljanja za tolmače, tako za gluhe kot slišče, v 8 državah pa se usposablja v ločenih programih. Med temi 8 državami, ki izvajajo ločene programe usposabljanja za gluhe tolmače, le v Nemčiji in Franciji obstajajo stalni programi usposabljanja, dočim v ostalih državah se ti programi, ki so časovno omejeni, izvajajo v okviru projektov (Danska, Švedska, Irska, Rusija, Češka Republika). Na Irskem je program usposabljanja za gluhe tolmače, vendar pa ni vpisanih študentov.

Na podlagi odgovorov 79 gluhih posameznikov, ki so sodelovali v raziskavi, je ugotovitev, da je večina gluhih tolmačev obiskovala kratke tečaje usposabljanja, 11 gluhih oseb pa ni bilo deležnih nikakršne oblike usposabljanja.

USPOSABLJANJE GLUHIH TOLMAČEV

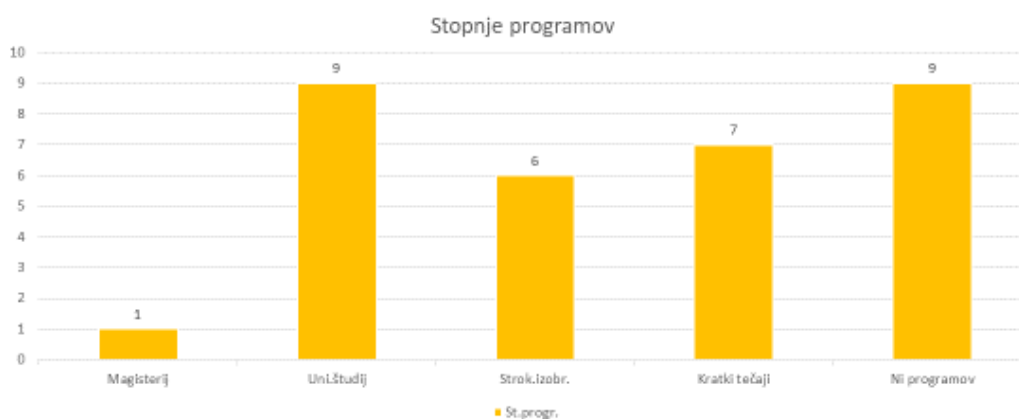

Tabela 2: Usposabljanje gluhih tolmačev

Vir. Lastni vir

3. CILJ: Način opravljanja storitve tolmačenja

Na vprašanje je odgovorilo 88 gluhih oseb, 73 jih dela s polovičnim delovnim časom, 15 oseb pa s polnim delovnim časom. Večina anketirancev dela kot gluhi tolmači od 0 – 5 let (51 oseb) in samo 19 oseb ima več kot 8 let delovnih izkušenj. Ta podatek nakazuje, da je področje dela gluhih tolmačev relativno novo področje. Na vprašanje o zaposlitvi je odgovor posredovalo 77 gluhih posameznikov. Pri tem vprašanju so imeli več možnih odgovorov, kot npr. da so zaposleni v prevajalski agenciji, a so tudi samostojni podjetniki. Od 77 prejetih odgovorov jih je 52 odgovorilo, da delajo kot samostojni podjetniki in 29 jih je zaposleno v prevajalski agenciji. Nekateri so zaposleni v nacionalnih zvezah gluhih (10), nekaj (9) pa njihove storitve plačuje država. Med tem, ko je očitno, da se nekateri gluhi tolmači v Evropi borijo za polno zaposlitev, to ne pomeni, da samostojni podjetniki imajo težave pri pridobivanju dela. V nekaterih državah, kot je Nemčija, gluhi tolmači normalno delajo in celo priporočljivo je, da imajo status samostojnega podjetnika.

NAČIN OPRAVLJANJA STORITVE TOLMAČENJA

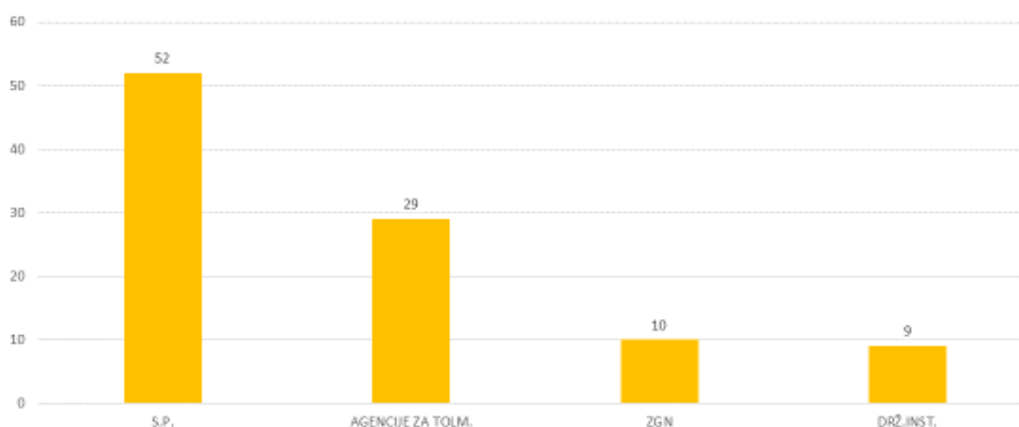

Tabela 3: Način opravljanja storitve tolmačenja

Vir: lastni vir

4. CILJ: Plačilo storitev tolmačenja gluhih tolmačev

V 15 državah gluhi tolmači prejmejo plačilo za svoje delo, vendar pa v 8 državah od teh gluhi tolmači občasno za svoje delo niso plačani. V 5 državah gluhi tolmači prejmejo občasno plačilo, v 5 državah pa za svoje delo niso nikoli plačani.

PLAČILO STORITEV TOLMAČENJA GLUHIH TOLMAČEV

NI PLAČILA	REDKO PLAČILO	CENA NI ENOTNA	VEDNO PLAČILO
HRVAŠKA GRČIJA MADŽARSKA LATVIJA SRBIJA	NIZOZEMSKA POLJSKA SLOVENIJA ŠVICA (ital. govoreči del)	AVSTRIJA BELGIJA FRANCIJA NEMČIJA IRSKA PORTUGALSKA ŠVEDSKA VELIKA BRITANIJA	ČEŠKA DANSKA ESTONIJA FINSKA ISLANDIJA LITVA NORVEŠKA
5	4	8	7

Tabela 4: Plačilo storitev tolmačenja gluhih tolmačev

Vir: lastni vir

5. CILJ: Uporabniki storitev gluhih tolmačev

Na to vprašanje je odgovorilo 81 anketirancev, možnih je bilo več odgovorov. Iz spodnje tabele je razvidno, da je področje dela gluhih tolmačev zelo različno, kakor tudi, da tolmačijo različnim ciljnim skupinam. Največkrat tolmačijo mednarodnim udeležencem, osebam z zmanjšano jezikovno kompetenco, migrantom/beguncem, sledijo osebe z motnjo v duševnem zdravju, gluhoslepe osebe ter starejše gluhe osebe in gluhi otroci.

UPORABNIKI STORITEV GLUHIH TOLMAČEV

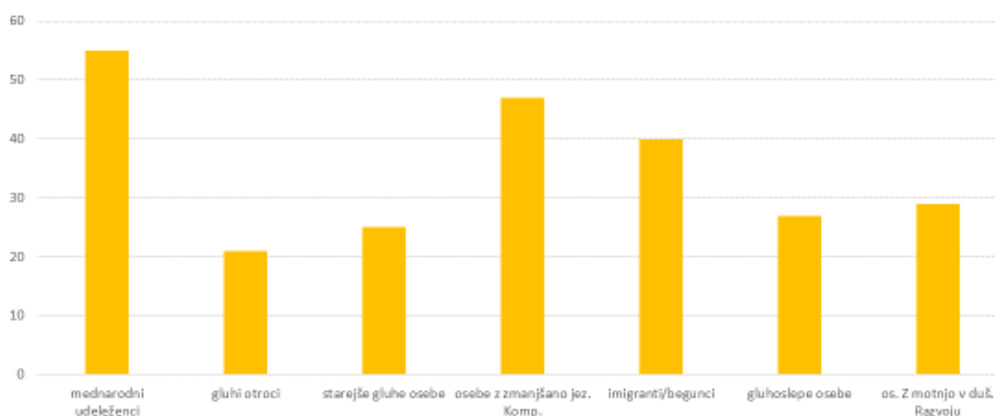

Tabela 5: Uporabniki storitev gluhih tolmačev

Vir: lastni vir

Iz tabele je razbrati, da gluhi tolmači v večini primerov tolmačijo mednarodnim udeležencem, vendar pa gluhi tolmači tolmačijo različnim ranljivim skupinam, kar predstavlja 77% vsega tolmačenja, glede na prejete odgovore.

V povezavi z uporabniki storitev gluhih tolmačev je zanimiva spodnja tabela, ki prikazuje področja dela gluhih tolmačev. Gluhi tolmači največkrat tolmačijo iz mednarodne kretnje v nacionalni znakovni jezik, sledi zdravstvo, zaposlovanje, državni dogodki ter izobraževalno področje.

PODROČJA DELA GLUHIH TOLMAČEV

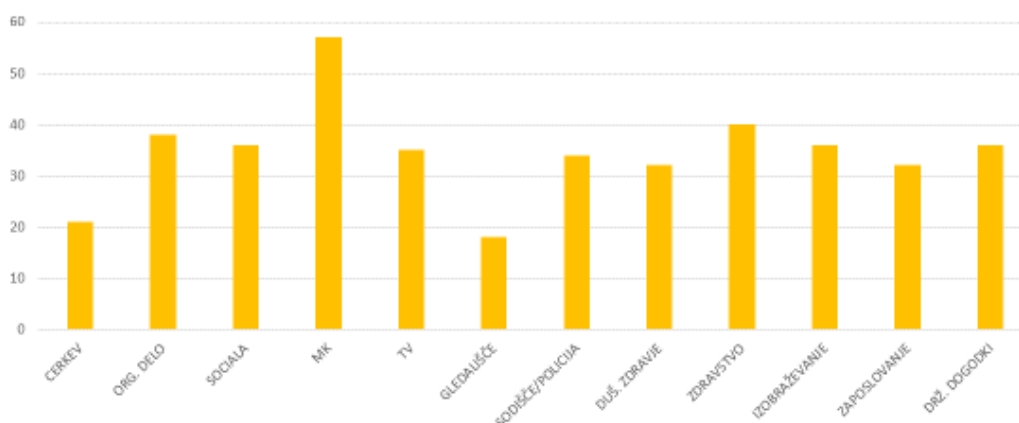

Tabela 6: Področje dela gluhih tolmačev

Vir: lastni vir

6. CILJ: Priznanje poklica gluhi tolmač

Način priznavanja poklica gluhi tolmač je različen od države do države, pri čemer na priznanje poklica vplivajo trije dejavniki:

- Formalno izobraževanje gluhih tolmačev, katerega plačnik je država,
- Register gluhih tolmačev (kar se ne uporablja v vseh državah),
- Javno financiranje storitev tolmačenja gluhih tolmačev.
-

6 držav upošteva vse tri navedene dejavnike (Avstrija, Estonija, Finska, Francija, Nemčija in Velika Britanija), vendar pa je opaziti napredek tudi pri drugih državah. Projektno financiranje programov usposabljanja gluhih tolmačev in organizacij, ki vključujejo gluhe tolmače, je pokazatelj priznanja poklica gluhi tolmač. V nekaterih državah so gluhi tolmači deležni formalnega usposabljanja za tolmače znakovnega jezika, ki je do pred kratkim bil rezerviran izključno za slišne študente. V spodnji tabeli je prikaz različnih stopenj/načinov priznanja poklica gluhi tolmač, pri čemer velja pojasniti, da so v skupino »ni priznan« upoštevane države, v katerih ni nikakršnega usposabljanja gluhih tolmačev, na razpolago nimajo sredstev za plačilo njihovega dela, kakor tudi ne obstaja register gluhih tolmačev; v drugi skupini so države, ki imajo na razpolago nekaj sredstev za plačilo dela gluhih tolmačev in

imajo register gluhih tolmačev; v tretji skupini so upoštevane države, ki imajo javno financiranje dela gluhih tolmačev, imajo možnost usposabljanja in vodijo register gluhih tolmačev; v zadnji skupini so države, ki imajo urejeno tako javno financiranje dela gluhih tolmačev, kakor tudi izobraževalni program za gluhe tolmače in register gluhih tolmačev.

PRIZNANJE POKLICA GLUHI TOLMAČ

(povezano z javnim financiranjem in usposabljanjem)

NI PRIZNAN	NIZKA STOPNJA	DELNO PRIZNANJE	POPOLNO PRIZNANJE
GRČIJA, MADŽARSKA, ITALIJA, HRVAŠKA, LATVIJA, RUSIJA, MALTA, GRUZIJA	SRBIJA, BELGIJA, NIZOZEMSKA, ČEŠKA, POLJSKA, ROMUNIJA, ŠPANIJA, SLOVENIJA, ŠVICA	DANSKA, NORVEŠKA, FRANCIJA, ISLANDIJA, ŠVEDSKA, IRSKA, PORTUGALSKA	AVSTRIJA, FINSKA, NEMČIJA, VELIKA BRITANIJA, LITVA, ESTONIJA
8 DRŽAV	9 DRŽAV	7 DRŽAV	7 DRŽAV

Tabela 7: Priznanje poklica gluhi tolmač

Vir: lastni vir

Priznanje poklica gluhi tolmač je v tesni povezavi z javnim financiranjem njihovega dela v določenih situacijah. V 21 državah imajo določeno stopnjo priznanja poklica, ki je povezana s plačilom storitev s strani države v posameznih situacijah. 9 držav izvaja formalno izobraževanje gluhih tolmačev kot del uradnega izobraževalnega sistema, kar je prava pot k priznanju poklica. Nekatere države načrtujejo programe usposabljanja za gluhe tolmače (Belgija – Flandrija, Litva in Norveška), ostale pa izvajajo usposabljanje projektno: Češka, Danska, Švedska, Irska in Rusija, kar nakazuje pot k priznanju poklica.

Register gluhih tolmačev ali listo gluhih tolmačev imajo v 7 državah, vendar pa, kot navaja De Wit (2012) le v 15 državah od 42 imajo vzpostavljen register tolmačev znakovnega jezika. Kakorkoli, v 7 državah imajo vzpostavljen določen sistem certificiranja in registracije ali druge oblike dovoljenja za delo: Avstrija, Danska, Irska, Nemčija, Litva, Srbija in Velika Britanija (ki vključuje Škotsko in Severno Irsko).

Na podlagi prejetih odgovorov 3 od 30 sodelujočih držav nimajo nikakršne oblike priznanja tolmačenja gluhih tolmačev (Grčija, Madžarska in Italija), ni pa podatkov, kako je to področje urejeno v Rusiji, Latviji in na Hrvaškem.

7. CILJ: Organiziranost gluhih tolmačev

Pri tem vprašanju je 16 držav odgovorilo, da se gluhi tolmači lahko včlanijo v njihovo asociacijo. Danska, Nizozemska, Slovenija¹¹ in vse tri regije v Švici so odgovorile, da gluhi tolmači ne morejo biti člani nacionalnih združenj tolmačev znakovnega jezika, v nekaterih državah pa ne vedo, ali so gluhi tolmači lahko člani nacionalnih združenj tolmačev znakovnega jezika: Hrvaška, Belgija (obe regiji), Grčija, Madžarska, Islandija, Latvija in Rusija. Le v Franciji in Nemčiji imajo gluhi tolmači svoje ločeno nacionalno združenje tolmačev.

PODROČJE DELA GLUHIH TOLMAČEV IZ UPORABNIŠKE PERSPEKTIVE V SLOVENIJI

Leta 2016 sem izvedla raziskavo med 73 gluhih člani društev gluhih in naglušnih z namenom ugotoviti, kakšno je njihovo stališče glede gluhih tolmačev, saj se je potrebno zavedati, da je njihovo mnenje, kot uporabnikov storitev gluhega tolmača, izrednega pomena. V raziskavi sem želela ugotoviti, na katerih področjih, je vloga gluhega tolmača potrebna, kateremu tolmaču bi zaupali pri pisanju vlog ali razlagi pisanj (gluhemu ali slišječemu), nadalje, ali bi naročili gluhega tolmača pri urejanju osebnih zadev .

Iz pridobljenih rezultatov je možno ugotoviti, da po mnenju gluhih uporabnikov, vlogo gluhega tolmača vidijo predvsem na področju medijev, kulturnih prireditev, mednarodnih srečanjih, sledita sodstvo in zdravstvo, kar je primerljivo s področjem dela gluhih tolmačev v drugih državah Evrope.

Najpogostejše področje dela gluhih tolmačev

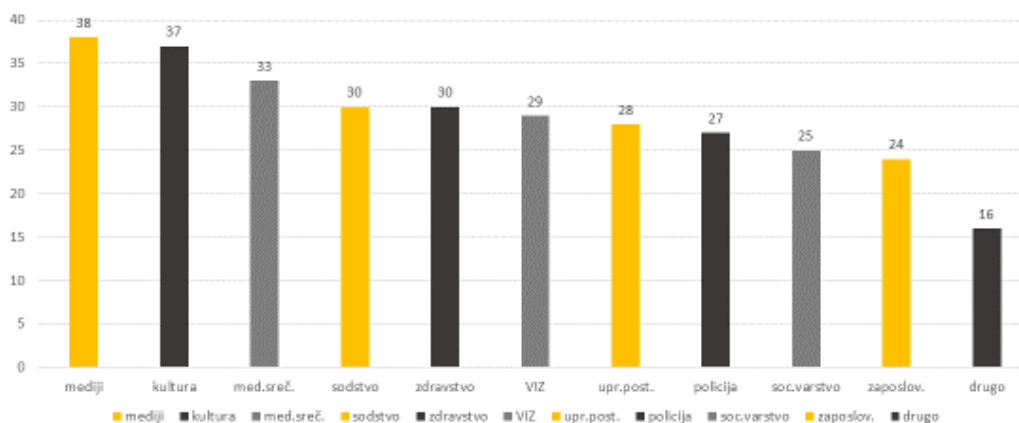

Tabela 8: Področje dela gluhih tolmačev po mnenju gluhih uporabnikov v Sloveniji

Vir: lastni vir

¹¹ V Sloveniji je Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik organizirano kot zavod.

V drugih državah Evrope smo ugotovili, da gluhi tolmači tolmačijo tudi pri pisnem komuniciranju, zato sem želela ugotoviti mnenje gluhih uporabnikov. V Sloveniji prevladuje prepričanje, da gluhe osebe ne dosegajo enake stopnje opismenjenosti kot slišče osebe, kar je posledica nižje stopnje izobraženosti. Takšno prepričanje imajo tudi gluhi uporabniki, saj jih je kar 40 odgovorilo, da bi tolmačenje pri pisni komunikaciji zaupalo sliščemu tolmaču.

Pomoč tolmača pri pisanju vlog, razlagi pisanj

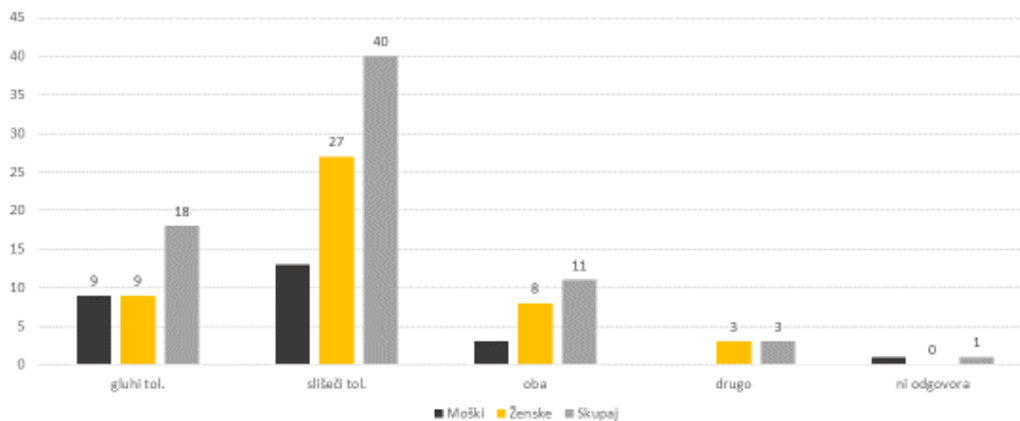

Tabela 9: Pomoč tolmača pri pisanju vlog, razlagi pisanj

Vir: lastni vir

Pri urejanju osebnih zadev bi se več kot polovica anketiranih odločila za sliščega tolmača, a tudi podatek, da bi skoraj tretjina vprašanih koristila usluge tako gluhega kot sliščega tolmača, ni zanemarljiv.

Če strnemo ugotovitev, gluhi uporabniki največkrat vidijo vlogo gluhega tolmača na skupinskih dogodkih, kot so mediji, kulturni dogodki in mednarodna srečanja.

V Združenju tolmačev za slovenski znakovni jezik sledimo trendom v drugih evropskih državah in izvajamo določene aktivnosti v smeri priznanja poklica gluhi tolmač. Ob tem velja poudariti, da je ravno v Ljubljani, leta 2013, bila ustanovljena podskupina gluhih tolmačev efsliDI, ko smo bili organizatorji efsli skupščine in konference. V letu 2016 smo se udeležili različnih oblik usposabljanja gluhih tolmačev v organizaciji efsli, poleg tega pa smo organizirali delavnico na temo timskega tolmačenja za slišče tolmače, mednarodni posvet na temo Gluhi tolmač kot kulturni posrednik, katerega sta se udeležila predsednica efsli ga. Ivana Bučko in gluhi tolmač Arunas Bražinskas. Leta 2017 smo organizirali efsli šolo z naslovom Vloga in status gluhega tolmača.

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika določa pogoje za tolmača znakovnega jezika. Tako je določeno, da je tolmač lahko vsaka polnoletna oseba, ki ji je bil izdan certifikat v skladu s predpisi, ki urejajo nacionalne poklicne kvalifikacije in je vpisana v register tolmačev. Osnova za pridobitev certifikata so dokazane spretnosti iz veščine, kot so določene v katalogu standardov znanj in spretnosti. V letu 2018 poteka revizija poklicnega standarda, ki bo omogočila certificiranje tudi gluhim posameznikom, v primeru, da bo potrjena na pristojnih organih. Stališče združenja je, da se tolmači ne ločujejo na gluhe in slišče ter da so oboji deležni enotnega programa usposabljanja za pridobitev nacionalne poklicne kvalifikacije. Zakon določa, da so tolmači pri svojem delu dolžni upoštevati kodeks poklicne etike za tolmače. Svet Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik je sprejel Kodeks poklicne etike, ki že vključuje gluhe tolmače.

LITERATURA:

1. Bauman, J.: *Področje dela gluhih tolmačev iz uporabniške perspektive*, referat na posvetu Gluhi tolmač kot kulturni posrednik, december 2016, Ljubljana
2. *Deaf interpreters in Europe – comprehensive European survey of the situation of Deaf Interpreters today*, Danish Deaf Association, 2016
3. De Wit M.: *A comprehensive guide to sign language interpreting in Europe*, 2012

Ob zaključku mednarodnega posveta gluhi tolmač

Društvo učiteljev gluhih Slovenije je dne 17.11.2017 izpeljalo mednarodni posvet na temo Gluhi tolmač, katerega so se udeležili predavatelji iz štirih držav: Slovenije, Hrvaške, Litve in Madžarske. Močna mednarodna udeležba predavateljev in udeležencev je potrdila potrebo po razvoju stroke v smeri Gluhi tolmač, ki se pojavlja tudi v vlogi prevajalca.

Na posvetu so bile predstavljene nove raziskave in primeri dobre prakse v Sloveniji in tujini. Za večino je besedna zveza Gluhi tolmač – poudarek na veliki začetnici – neznanka. Že iz zgodovine je znano, da so bili gluhi v tej vlogi, odkar obstaja skupnost gluhih.

Študija o gluhih tolmačih v Evropi, ki jo je leta 2016 objavila Zveza gluhih Danske, je pokazala nezavidljivo stanje v Sloveniji. Gluhi tolmači uradno ne obstajajo, ni izobraževanje kot tudi ni pogojev za delo, čeprav so potrebe vedno večje in to gluhi opravljajo kot prostovoljno delo. Med najbolj naprednimi državami najdemo tudi Nemčijo, ki ima visoko usposobljene gluhe tolmače z doktoratom.

Gluhi tolmač ima v tej vlogi ogromno funkcij, ki pokrivajo potrebe po prevajanju in pisanju besedil, prevajanja iz enega znakovnega jezika v drugi znakovni jezik in še več. Pokriva potrebe vseh generacij od najmlajših otrok do starostnikov; deluje v vseh okoljih, od vrtca do šole, javnih inštitucij, finančnih poslovanj, zdravstvenih inštitucij, policije, sodišča do vseživljenjskega učenja in aktivnosti tudi v pozna leta.

Gluhi tolmač je gluha oseba, ki aktivno obvlada znakovni jezik, ima visoke jezikovne kompetence in uživa zaupanje med gluhih uporabniki znakovnega jezika. Delo Gluhega tolmača zahteva dobro načrtovano timsko delo s slišječimi tolmači, ki imajo dodatna znanja in izkušnje za sodelovanje v timu. Delo Gluhega tolmača zahteva tudi tehnično podporo pri delu; videokamera, ekran, prenosnik, velotype sistem in podpornega tolmača za znakovni jezik.

V Sloveniji se poklicni profil tolmač se pridobi z nacionalno poklicno kvalifikacijo, v katerem so vstopni pogoji diskriminatorni in gluhih onemogočajo vstop na trg dela kot tolmači za slovenski znakovni jezik. Zakon o rabi slovenskega znakovnega jezika pa je bil sprejet 14.11.2002.

Raziskava Tanje Potočnik Höngisman je pokazala, da večina uporabnikov želi storitve Gluhega tolmača, ker jim le ta olajša razumevanje informacij. Prav tako Gluhi prevajalci delajo za osebe z gluhoslepoto v Združenju gluhoslepih Slovenije Dlan, pri čemer uporabljajo 17 načinov komunikacije. Primeri dobre prakse so tudi v Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana, kjer delujejo štirje gluhi učitelji tudi kot tolmači in odziv učencev in dijakov je zelo pozitiven, kar sta predstavila Marjetka Kulovec in Bojan Mord. Oddaja 24 ur pa je celo predvajana v živo z Gluhim tolmačem, kar je izjemno zahteven izziv za Tipk TV, ki prejema pozitivne odzive od gluhih gledalcev.

Dr. Tapolczai Gergely, podpredsednik Evropske organizacije gluhih in madžarski poslanec je poudaril pomen človekovih pravic in enakopravnosti pri zaposlovanju in delu. Dr. Sanja Tarzcai iz Hrvaške, predsednica Evropske organizacije gluhoslepih je poudarila pomembnost kvalitetnega dela, ki ga opravljajo usposobljeni Gluhi prevajalci in da gluhi zmorejo vse. Nuša Lapanja in Natalija Javornik sta predstavili delo Gluhega prevajalca za

gluhoslepe. Ieva Silaeva Peciulyte iz Litve je predstavila delovanje centra za tolmače, v katerem delujejo tudi gluhi tolmači. Pomembno vlogo pri tiskem delu je poudaril dolgoletni gluhi tolmač Arunas Bražinskis iz Litve, ki je tudi na dvodnevni delavnici ponazoril primere dobre in slabe prakse pri tiskem sodelovanju med gluhi in slišječimi tolmači. Jasna Bauman je predstavila rezultate evropske raziskave in jih primerjala s Slovenijo.

Mednarodni posvet s pozdravnim nagovorom so podprli dr. Zoran Stančič iz hiše EU, ljubljanski župan Zoran Jankovič, Janko Plesec iz Združenja gluhoslepih Slovenije, Mladen Veršič iz Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije, in dr. Marko Stabej iz Filozofske fakultete.

Ob zaključku posveta so bili sprejeti sklepi:

- Pogoji za pridobitev NPK tolmač/tolmačica slovenskega znakovnega jezika se posodobijo; odstranijo se vstopni pogoji, v katerem je naveden zdrav sluh in govor. Prav tako bo Center za poklicno izobraževanje preveril vse dokumente za pridobitev različnih poklicnih kvalifikacij in odstranil vse diskriminatorne vstopne pogoje.
- Potrebno je zagotoviti maksimalno tehnično podporo pri opravljanju dela Gluhi tolmač, kadar gre za večje dogodke: kamera, ekran, velotype sistem in to vnesti tudi v delovne pogoje Gluhega tolmača. Te rešitve je potrebno zagotoviti s pomočjo države. Usposobi se tudi kader za delo v sistemu velotype.
- Potrebno je posodobiti storitve podpornega tolmača, ki danes znašajo samo 30 ur mesečno in jih razširiti na 40 ur tedensko. To ureja Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.
- Društvo učiteljev gluhih Slovenije se zavezuje, da bo v sodelovanju z Združenjem tolmačev, Zavodom za gluhe in naglušne Ljubljana in drugimi organizacijami, pospešilo prenovo NPK za vstop na trg dela Gluhim tolmačem in hkrati spremljalo dogajanje na tem področju.
- Zaključki s posveta se posredujejo na naslove: vladi RS, Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti; Ministrstvu za izobraževanje, znanost in sport, Mestni občini Ljubljana, Centru za poklicno izobraževanje, Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana, Zavodu združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, Filozofski fakulteti Ljubljana, Združenju gluhoslepih Slovenije Dian, Zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije, Evropski organizaciji gluhih, Evropski organizaciji gluhoslepih, EFSLI, Univerzi v Hamburgu, Zvezi gluhih Danske, finski univerzi Humak, Politehniškemu institute Coimbra v Španiji

Društvo učiteljev gluhih Slovenije

Ljubljana, 29. 11. 2017

At the end of the international consultation »a deaf interpreter«

On November 17th 2017, The Slovenian Association of Teachers of the Deaf has carried out an international consultation on the topic of a Deaf interpreter, which was attended by speakers from four countries: Slovenia, Croatia, Lithuania and Hungary. A powerful international participation of the speakers and participants has confirmed the need to develop a professional field of deaf interpreters, who also take on the role of a translator.

This consultation presented new researches and good practice examples in Slovenia and abroad. For most people, the word combination “Deaf interpreter” – the emphasis on the capital first letter to mark a cultural linguistic minority – is unknown. History shows us, that deaf acted in this role since a Deaf community came to an existence.

A study about Deaf interpreters in Europe, which was published in 2016 by the Danish Deaf Association, has shown an unenviable state in Slovenia. Deaf interpreters officially do not exist, there is no appropriate education or appropriate work conditions, although the need is growing and deaf people are doing this job in the form of volunteering. Germany is one of the most progressive countries, a country that has highly trained deaf interpreters with PhDs.

A Deaf interpreter has many functions in this role, which cover the needs of translating and content writing, translating from one sign language into another and more. It covers the demands of all generations, from youngest children to elders; it works in all environments, from kindergarten to school, in public institutions, financial businesses, health institutions, police, court and it is a very important part in lifelong learning and activities into late years.

A deaf interpreter is a deaf person, who actively masters the Slovene sign language or more sign languages (each country has its own sign language), has high language competencies and enjoys trust among deaf users of sign language. The work of the Deaf interpreter demands a well-planned team work with hearing interpreters, who have extra knowledge and experience with team cooperation. The work of a Deaf interpreter also demands a technical support while working; a video camera, screen, lap top, Velotype system and support interpreter for sign language.

In Slovenia, the occupational profile “Interpreter” is acquired when completing national vocational qualification, where the entry conditions are discriminatory and prevent the deaf to enter the labour market as Slovene sign language interpreters. The Act on the Use of Slovene sign Language was implemented on November 14th 2002.

Tanja Potočnik Höngisman did a research, which shows, that the majority of users want the Deaf interpreters’ services, because it is easier to understand information. Also, the Deaf interpreters work for deafblind people at the Združenje gluhoslepih Slovenije DLAN, where they use different ways of communication. Good practice examples are also seen at Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, where four deaf teachers also work as interpreters and the reaction of the students is very positive, which was shown to us by Marjetka Kulovec and Bojan Mord. The 24ur TV show is being broadcasted live with a Deaf interpreter, which is an extremely tough challenge for Tipk TV, who receives positive reactions from deaf viewers.

Dr. Tapolczai Gergely, Vice President of European Union of the Deaf and Hungarian parliamentarian, has emphasized the meaning of human rights and equality on the labour market. Dr. Sanja Tarczay from Croatia, the president of the European Deafblind Union, has emphasized the importance of quality work, which is being carried out by the trained Deaf

interpreters and that the deaf can do anything. Nuša Lapanja and Natalija Javornik from Združenje gluhoslepih Slovenija DLAN presented the work of the Deaf interpreter for the deafblind. Ieva Silaeva Peciulyte from Lithuania presented the functions of the interpreters' centre, where Deaf interpreters also work. The important role of team work was also emphasized by long-term Deaf interpreter Arunas Bražinskis from Lithuania, who was also present at the two-day workshop, where he presented good and bad practice examples of team cooperation between deaf and hearing interpreters. Jasna Bauman presented the results of the European research and compared them to Slovenia.

The international consult with the welcoming address, was supported by Dr. Zoran Stančič from EU House, Mayor of Ljubljana Zoran Janković, Janko Plešec from Združenje gluhoslepih Slovenije DLAN, Mladen Veršič from Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije and Dr. Marko Stabej from Faculty of Arts.

At the end of the consultation, the following conclusions were made:

- Conditions for acquiring NVQ "Interpreter of Slovene sign language" have to be updated; entry conditions, demanding healthy hearing and speaking, must be removed. Institute of the Republic of Slovenia for Vocational Education and Training must also check all the documents for acquiring different vocational qualifications and remove all discriminatory entry conditions.
- Maximal technical support must be ensured in the line of work of the Deaf interpreter, especially if it involves a bigger event: camera, screen, Velotype system and all this must also be included in working conditions of a Deaf interpreter. These solutions must be ensured with the country's help. We must also train personnel to work in Velotype system.
- We need to update services of a support interpreter (support service for disabled), which now only include 30 hours monthly and expand them from 40 to 50 hours per week. This area is being regulated by the Ministry of Labour, Family, Social Affairs and Equal Opportunities.
- The Slovenian Association of Teachers of the Deaf promises that it will, with the help of Zavod združenja tolmačev za slovenski znakovni jezik, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana and other organizations, speed up the renewal of NVQ for Deaf interpreters entering the labour market and monitoring the developments on this matter.
- Consult conclusions are being forwarded to the following addresses: Government of the Republic of Slovenia; Ministry of Labour, Family, Social Affairs and Equal Opportunity; Ministry of Education, Science and Sport; Municipality of Ljubljana; Institute of the Republic of Slovenia for Vocational Education and Training; Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, Zavod združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik; Faculty of Arts Ljubljana; Združenje gluhoslepih Slovenije DLAN; Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije; European Union of the Deaf; European Deafblind Union; EFSLI; University of Hamburg; Danish Deaf Association; The Finnish Association of the Deaf; Humak University in Finland; Polytechnic Institute of Coimbra in Spain.

The Slovenian Association of Teachers of the Deaf

Ljubljana, 29. 11. 2017